

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Första Kammaren. Nr 12.

Fredagen den 4 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Herr statsrådet greve *Hamilton* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.;

2:o) angående anslag för uppvärmningsanordningar i vissa institutionsbyggnader vid universitetet i Lund;

3:o) angående beredande af pension från allmänna indragningsstaten åt städerskan vid krigsskolan Sofia Charlotta Andersson;

4:o) angående upplåtande af lägenheter från Flundervalla nr 2 Berget eller Nulgård i Älfsborgs län; och

5:o) upplåtande af två lägenheter från förra hospitalshemmanet Alboga nr 1 i Östergötlands län.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne månad.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 2 mars 1910.

Fullmakt hade inkommit, utvisande, att, sedan direktören Emil Hammarlund blifvit af stadsfullmäktige i Stockholms stad

utsedd till ledamot af Riksdagens Första kammare för en tid af sex år, räknade från och med den 1 januari 1910, men denna plats blifvit ledig, vid förrättning enligt § 14 af lagen om val till Riksdagen grosshandlaren *Herman Lamm* blifvit utsedd att inträda såsom ledamot af nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1916.

Vid den granskning af fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare af vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, förekom mot fullmakten icke någon anmärkning; och skulle öfver hvad sålunda förekommit protokoll meddelas Första kammaren, hvarjämte fullmakten skulle till kammaren öfverlämnas.

Enligt uppdrag
Steno Stenberg.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 142, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, angående herrar Hagströms och Johanssons motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande resestipendier för lärarepersonalen vid småskolläraryrkesseminarier, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 25, till Konungen, i anledning af justitieombudsmannens framställning till Riksdagen angående lag om husrannsakan.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den af herr *Magnuson* den 2 innevarande mars väckta och då bordlagda motion, nr 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 51 med förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndigheter å viss kronojord.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet herr *Magnusons* den 4 innevarande månad bordlagda motion, nr 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 50 om ändringar i grufvestadgan m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 4 i denna månad bordlagda utlåtanden nr 5 och 6 äfvensom statsutskottets samma dag bordlagda utlåtande nr 3.

Vid föredragning af statsutskottets den 4 innevarande månad bordlagda memorial nr 17, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslag under åttonde hufvudtiteln, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringsproposition.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 4 i denna månad bordlagda memorial nr 18 och utlåtande nr 19 äfvensom Första kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden nr 1 och 3.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.; samt

2:o) angående anslag för uppvärmningsanordningar i vissa institutionsbyggnader vid universitetet i Lund.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående beredande af pension från allmänna indragningsstaten åt städerskan vid krigsskolan Sofia Charlotta Andersson.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående upplåtande af lägenheter från Flundrevalla nr 2 Berget eller Nolgård i Älfsborgs län; och

2:o) angående upplåtande af två lägenheter från förra hospitalshemmanet Alboga nr 1 i Östergötlands län.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 3,12 e. m.

In fidem

A. v. *Krusensstjerna.*

Lördagen den 5 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne månad.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning af väckt motion om tillägg till § 51 i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning af väckt motion om tillägg i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradssting;

nr 16, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bättre förmånsrätt för kommunalutskylder m. m.;

nr 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående viss ny bestämmelse med afseende å vikt;

nr 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående medgifvande af expropriation för anskaffande å landet af tomtmark för byggnader, afsedda för allmännyttig och kulturell verksamhet; samt

nr 19, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående *dels* rätt för annan än präst i svenska kyrkan att förrätta jordfästning, *dels ock* lagstiftning om borgerlig begrafning; äfvensom

Första kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med begäran om utredning i fråga om smärre, hufvudsakligen i skogsbygder anlagda järnvägars betydelse för den allmänna ekonomiska utvecklingen m. m.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 2 och 4 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 5, i anledning af väckt motion om tillägg till § 51 regeringsformen, och

nr 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af proportionellt valsätt vid val inom landstingen,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 2 och 4 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkterna 1—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Uti en inom Första kammaren väckt motion (nr 3) har grefve *Henning Wachtmeister* anhållit, att Riksdagen måtte under tredje hufvudtiteln upptaga ett förslagsanslag af 5,000 kronor att användas till efterspanande i utlandet af från Sverige förrymda förbrytare och till dessas hemtransporterande.

Om anslag till efterspanande utomlands af det från Sverigerymda förbrytare m. m.

Utskottet hade i föreliggande punkt på anförda skäl hemställt, att grefve *Wachtmeisters* förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Grefve *Wachtmeister*, *Henning*: Rörande den nu föreliggande motionen har statsutskottet uttalat sig synnerligen väl-

Om anslag till villigt, och jag anhåller såsom motionär att härför få till utskottet efterspanande framföra min tacksamhet. Utskottet har visserligen icke förordat utomlands af motionen, utan afstyrkt bifall till densamma, hufvudsakligast på dit från den grund, att utskottet synes vara tveksamt, om ett dylikt Sverige rymda anslag rätteligen bör belasta tredje hufvudtiteln och icke snarare förbrytare någon af de öfriga, företrädesvis den andra. Men utskottet har m. m. ju enhälligt framhållit önskvärdheten af, att det missförhållande, som motionen afser att påpeka, blir afhjälpt.

(Forts.)

Jag anhåller att i förbigående få fästa mig något vid de siffror, som utskottet anfört, nämligen att kostnaderna för efterspaningar i vissa fall af förbrytare i Norge blifvit synnerligen obetydliga, 10 å 54 kronor blott, och att kostnaderna för hemforslande af några förbrytare från olika länder också gått till synnerligen låga belopp, endast i ett fall öfverstigit 100 kronor. Man skulle af dessa siffror kunna draga den slutsatsen, att det belopp, som i motionen begäres, är för högt tilltaget. Men så är säkerligen icke fallet, då det är i undantagsfall kostnaderna blifva så små, som här är framhållet. Det är ganska tydligt, att, om anslag finnes till ifrågavarande ändamål, kommer detta att anlitas till högre belopp, än hvartill summorna i liknande fall hitintills stigit.

Såsom motionär har jag naturligtvis ingenting emot, om det anslag, hvarom jag motionerat, tages från ett eller annat redan befintligt anslag, och jag kan ej annat än uttrycka den förhoppningen, att Kungl. Maj:t skall snarast möjligt finna skäl föreligga att vidtaga åtgärder för att realisera syftet i motionen, ty det är icke rätt, att enskilda personer skola förbinda sig till oöfverskådliga kostnader och äfven utbetala stora belopp, endast för att rättvisan skall hafva sin gång och för att en förrymd brottsling skall kunna ertappas och bestraffas. I frågans nuvarande läge har jag, herr talman, icke något yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt.

Punkterna 6—17.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 18 och 19.

Lades till handlingarna.

Punkten 20.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 2 och 4 innevarande månad bordlagda

memorial nr 18, med förslag rörande ändringar i gällande afföningsbestämmelser för de vid lagtima riksdag hos kamrarna och de ständiga utskotten samt i Riksdagens kansli anställda tjänstemän och betjante, äfvensom

utlåtande nr 19, i anledning af väckt motion om rätt för Gudbrand Övergaard och Louis G. Övergaard att återbekomma stämpelafgift, som af dem erlagts i sammanhang med en sedermera afslagen lagfartsansökning,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Föredrogs ånyo Första kammarens tillfälliga utskotts den 2 och 4 i denna månad bordlagda utlåtande, nr 1, i fråga om en af herr *Hildebrand* väckt motion, nr 43, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning rörande lämpligaste medlen att motarbete alkoholmissbruket i Sverige.

Om utredning rörande motarbete af alkoholmissbruket

Med anledning af ifrågavarande motion, i hvars syfte herrar *K. von Geijer* och *Sam Clason* instämt, hade utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande de lämpligaste medlen att motarbete alkoholmissbruket i vårt land samt därvid särskildt låta utredningen omfatta *dels* totalförbudets innebörd och antagliga konsekvenser i olika hänseenden och *dels* innebörden och de antagliga konsekvenserna af redan framställda eller andra förslag till genomgripande reformering af bestämmelserna rörande alkoholhaltiga dryckers utskänkning och utminuterung.

Herr Eklund: Innan jag yttrar mig öfver utskottets förslag, vill jag ägna några ord åt motionärens uppgift, att staten direkt ekonomiskt understöder förbudsagitationen. Å sidorna 2 och 3 af utskottets betänkande återgifves den åsyftade delen af motionen. Här redogör motionären för af Riksdagen år 1909 beviljade anslag till olika nykterhetsällskap och institutioner samt förklarar, att staten med de angifna beloppen »bidrager till sådan upplysningsverksamhet i nykterhetsfrågan, som alldeles direkt afser väckande af en bestämd öfvertygelse om totalförbuds oafvisliga nödvändighet.»

Jag bestrider bestämdt motionärens påstående. De ifrågavarande anslagen utgå, på 25,000 kronor när, först under innevarande år och äro således ännu ej använda. Motionären kan

Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.

(Forts.)

således icke veta, hur de komma att användas. Faktiskt är, att de sex nykterhetsällskap, som åtnjuta tillsammans 20,000 kronor, hafva beslutit att använda statsanslaget för det ändamål, hvartill det erhållits, nämligen såsom bidrag till den folkbildningsverksamhet, som ligger vid sidan af det egentliga nykterhetsarbetet och som består däri, att medlemmarne samlas i studiecirklar, upprätta bibliotek med böcker af allmänbildande innehåll. Endast de inköpta böckerna inom dessa sällskap — äfven om jag däri ej inräknar en enda bok med nykterhetstendens — gå årligen till belopp, som öfverstiga statsanslaget. Ensamt inom ett af dessa sällskap inköptes under senaste arbetsår vetenskapliga och skönlitterära böcker för ett belopp af 21,462 kronor.

Icke ett enda öre af detta anslag kommer således att användas för nykterhetsverksamheten, än mindre för förbudsagitationen.

Åskådningsmaterielen, till hvars utgifvande anslag beviljats, afser att på ett för ögat lättfattligt sätt återge dels hvad den officiella statistiken har att omförmåla i afseende å konsumtion af rusdrycker och använda råmaterialier, dels olika slag af rusdryckers näringsvärde och dylikt. Icke kan man väl med fog hänföra detta till förbudsagitation — statistik och dylikt är väl, om något, fullt objektiv undervisningsmateriel.

För de stora kurserna i alkohologi och hälsolära, af hvilka den första i fjol anordnades för ämneslärare vid de allmänna läroverken och seminarierna (kursen skall i år upprepas, hvarjämte en dylik skall hållas för lärare vid folkskolorna) fastställer Kungl. Maj:t undervisningsplanen, vid hvars ingifvande ock föreläsarne helt naturligt uppgifvas. Undervisning sker i fysiologi, kemi, anatomi, hälsolära och alkohologi. Bland föreläsarne nämner jag professorerna Öhrvall och Hammar samt docenterna Kullgren och Corén, hvilka väl icke torde kunna beskyllas att drifva förbudsagitation. Att vid behandling af ämnet alkohologi äfven lagstiftningen kommer på tal, och att därvid redogörelse lämnas för olika slag af lagstiftning, torde väl näppeligen kunna undvikas. Kurserna stå under ledning af en undervisningskommitté, af hvilkens ledamöter jag nämner professorerna Öhrvall och förste folkskoleinspektören von Schéele.

I afseende å utskottets hemställan har jag fäst mig vid det märkliga däri, att i utskottets kläm saknas den vid skrivelser om ändring i författningar, som tillhöra äfven Riksdagens pröfning, sedvanliga begäran om, att Kungl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen gifvit anledning. Visserligen inser jag, att ett sådant tillägg är en obetydlig fornsak, då Kungl. Maj:t uppenbarligen, vare sig Riksdagen begär framläggande af förslag eller icke, äger att efter omständigheterna förfara och säkerligen icke underlåter att ställa under Riksdagens pröfning det, som enligt grundlag kräfver Riksdagens bifall.

Men icke förty finner jag uteslutandet af denna hemställan i klämman just i detta betänkande märklig.

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.

(Forts.)

Med hänsyn till att utskottet om sin framställning är enigt och att under den debatt i nykterhetsfrågan, som i förra veckan förekom i denna kammare, äfven inflytelserika ledamöter af kammaren uttalade sympatier för den stora utredning, som enskild motionär väckt förslag om och utskottet nu förordat, torde det få antagas, att Första kammaren kommer att bifalla utskottets hemställan. Ett sådant kammarens beslut, om det, som jag antar, kommer till stånd, är så till vida ett framsteg, att det innebär, att äfven Första kammaren ändtligen insett, att det ej längre går an att icke göra *något alls* uti en fråga, som motionären med rätta betecknar vara en af nutidens viktigaste. Men det innebär icke, hvad man från vissa håll på förhand sökt göra troligt, att Första kammaren står på ungefär samma ståndpunkt i nykterhetsfrågan som medkammaren. Den senare har, man kan godt säga, utan någon som helst opposition uttalat sig för utredning i klart angifven modern nykterhetsriktning. Första kammaren åter skulle, vid bifall till utskottets hemställan, uttala sig för utredning utan bestämd riktning och af så omfattande natur, att den kommer att kräva en mycket rundlig tid, i synnerhet om den blifvande utredningskommitténs arbete kommer att bedrivas i enlighet med det programtkast, som den ärade motionären uppställt. Jagt erinrar blott om en enda af programmets många punkter, nämligen den, hvori motionären fordrar utredning om — hvad väl näppeligen i en mansålder kan utredas — alkoholmissbrukets skadliga följder på *kommande generationer*.

Man skall måhända säga, att den föreslagna utredningen, enligt motionärens och utskottets mening, skall — såsom det heter i klämman — röra »de lämpligaste medlen att motarbeta alkoholmissbruket i vårt land», och att i dessa ord en bestämd riktning skulle vara angifven. Häremot vill jag invända, att ett sådant syfte, just därför att det är så allmänt uttryckt, att det kan vinna bifall af alla — nykterhetsvänner såväl som motståndare — (äfven de i rusdryckshandteringen mest ekonomiskt intresserade äro gärna med om, att alkoholmissbruket bekämpas) i själfva verket ej innebär någon ledning, i hvilken riktning frågan skall lösas. Ett sådant i sväfvande ordalag angifvet syfte kan hvarken jämfställas med Andra kammarens klara utredningslinjer eller anses gifva *något* på hand, att ens *allvarliga* försök skola göras till åstadkommande af förslag till effektiv rusdryckslagstiftning. En sådan formulering förpliktar till ingenting. Vore det icke så, skulle det nu föreliggande utskottsbetänkandet troligen icke sett dagens ljus. Som jag sade nyss, kunna äfven nykterhetsmotståndare, och kanske just i främsta rummet dessa, vara med om en så beskaffad utredning, alldenstund de därmed förbinda sig till intet och kunna till och med ha förhoppning om,

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket. att utredningen i fråga — om den kommer till stånd — utom det att den ger andrum, måhända skall mer eller mindre blifva af samma natur som den utredning i likartadt syfte, som 1877 års Riksdag beslöt och fick igångsatt.

(Forts.)

Vid tidpunkten för nämnda beslut gick liksom nu en stark nykterhetsstämning genom landet, ehuru på långt när ej af samma omfattning som nu och ej på samma sätt representerad ens i Riksdagens Andra kammare som nu.

I petitioner till Konungen och i riksdagsmotioner frambars befolkningens klagan öfver de af dryckenskapen försakade svåra hemsökelserna för både det enskilda och det allmänna och dess önskan, att statsmakterna måtte tillse, hvad å lagstiftningens väg för det ondas motarbetande kunde åstadkommas.

I anledning häraf beslöt också 1877 års Riksdag att hos Kungl. Maj:t begära en utredning med lika syfte, som nu ställes i utsikt. Riksdagens beslut lyder ordagrant som följer: »att Eders Kungl. Maj:t täcktes genom sakkunnige män låta öfverse nu gällande författningar angående tillverkning och försäljning af brännvin, i syfte att genom lagstiftningen må kunna åstadkommas ett än kraftigare motverkande af rusdryckers missbruk».

Kungl. Maj:t villför ock Riksdagens hemställan samt utsåg sakkunnige, hvilka den 20 december 1878 ingåfvo sitt utlåtande till konungen.

Hur denna kommitté, som fick uppdrag af samma natur som det utskottet nu förordar, fullgjorde sitt värf, belyses bäst af den skrifvelse jämte bilagor, som direktionen för Svenska nykterhetssällskapet ingaf till Konungen i januari 1881.

Jag skall tillåta mig därur uppläsa ett brottstycke:

»Svenska nykterhetssällskapet har, efter tagen kännedom om dessa förslag, till sin smärtsamma öfverraskning funnit, att det syfte, K. M:t för de nya lagarna fastställt, på det otvetydigaste sätt blifvit i lagförslagen lämnadt därhän. Hufvudpunkterna i förslaget till ny tillverkningslag synas afse ingenting annat än att underlätta och främja brännvinsbränningen; den uppfattas änyo såsom en binäring till jordbruket, i sammanhang med hvilken åskådning förordas icke blott beredande af möjlighet för brännvinsbränningen å allmänna boställen och annan kronojord, som ej besittes med stadgad åborätt, utan äfven — med hänsyn till de mindre jordbrukarnas behof 'att bättre än hittills tillgodogöra sina egendomars produkter' — nedsättning af minimum för det tillättna dagliga tillverkningsbeloppet från 200 till 100 kannor. Därjämte föreslås upphäfvande af det för i tjänst varande läkare gällande förbud att befatta sig med brännvinstillverkning. Och hvad beträffar de båda förslag till ny försäljningslag, hvilka afgifvits det ena af fem kommitterade, däribland dock två reservanter, det andra af fyra kommitterade reservationsvis, har sällskapet icke kunnat inse möjligheten för något-

dera att motsvara den föresatta uppgiften om det än kraftigare motverkandet af rusdryckers missbruk. Det ena gör kroghållning och minuthandel med brännvin till ett kommunalt åliggande, utan att påakta de faror af mångahanda slag, som därmed skulle ådragas landet, i all synnerhet där man fölle offer för de frestelser till hemligt förvärf, hvilka genom ifrågavarande anordning så lätt torde kunna uppstå; det andra släpper alla tyglar lösa och tillstyrker på fullt allvar fri brännvinsförsäljning, obunden af allt utom några få allmänna behörighetsvillkor, hvilka uppställas för försäljningsrättens utöfning.

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.

(Forts.)

Det torde icke förefalla K. Mt oväntadt, om de tusental, hvilka i underdånighet bönfallit om lagstiftningens hjälp för värjandet af vårt folks sedlighet, icke kunnat finna sig tillfredsställda med lagändringar af denna beskaffenhet.»

De omnämnda bilagorna innehöllu uttalanden af kyrkoråd och kommunalstämmor, af hvilka det öfvervägande flertalet på det lifligaste protesterade mot de ingifna förslagen. Alla akter i denna intressanta, af Svenska nykterhetssällskapet ledda kamp mot förslagen af den kommitté, som skulle påvisa åtgärder till motarbetande af rusdryckers missbruk men icke gjorde det, finnas tryckta i en stor volym, till största delen fylld af de nyssnämnda uttalandena. Jag skall uppläsa blott ett par rader ur ett enda uttalande för att visa i hvilken riktning dessa uttalanden ingo. Det lyder: »Förslaget går ut på ej mindre än bildande af krogar och brännerier i hvarje vinkel och vrå af vårt dyra fosterland, och detta skulle, enligt kommitterades mening, vara att kraftigare än hittills motverka rusdryckers missbruk! Har någonsin tillfället gjort tjufven, så måtte med största visshet i världen krogen gjort drinkaren. I mänsklighetens, sedlighetens och fosterlandskärlekens namn, så vida ännu något af dessa dygder finnes kvar i vårt kära Sverige, vill kyrkorådet och kommunalnämnden i Malung, representerande en folkmängd af nära 7,000 själar, icke blott uppfordra regering och Riksdag att helt och hållet afslå kommitterades förslag, utan i stället fortgå på den hittills beträdda banan med att inskränka och begränsa såväl tillverkning som försäljning af rusdrycker, för att om möjligt slutligen tillintetgöra desamma.»

Af dessa uttalanden framgår, såsom vi nyss hörde, att förbudstanken redan på den tiden vunnit fotfäste. Denna bok, utgifven 1881 af Svenska nykterhetssällskapet, är fylld med likartade uttalanden af kommunalstämmor och kyrkoråd.

Så gick det, när Riksdagen senast begärde och erhöll en utredning af det slag, som nu är påtänkt. Det må inom parentes meddelas, att det var till stor del resultatet af denna utredning, som frammanade den nutida nykterhetsrörelsen, hvilken i början af 1880-talet tog fart här i landet och som insåg, att man i rusdrycksfrågan föga hade att vinna genom halfmesyrer.

Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.

(Forts.)

Skulle manne nu en utredning, lagd på precis samma gamla malmodiga plan som den af 1877, komma att medföra bättre resultat? Jag skulle innerligen önska om så blefve förhållandet, men jag tror icke på ett för någon tillfredsställande resultat, äfven om jag kan tänka mig att en utredning af alkoholispor-målet i våra dagar med hänsyn till den stadgade folkmeningen i frågan icke kan behandlas på sätt som skedde 1877 och 1878.

Mycket beror på — hvad motionären också framhåller — hvilka personer erhålla det svåra uppdraget. Men då naturligen olika uppfattningar måste vara i kommittén representerade och i afseende å mål och medel icke någon ledning gifvits, utan hvar och en ser uppgiften på sitt sätt, och det till och med kanske ej är möjligt att komma öfverens om hvad ordet »alkoholmissbruket» i samband med en utredning om totalförbud innebär, så kan resultatet ej bli tillfredsställande.

Hvarken utskottet eller motionären hänvisar på någon bestämd åtgärd — de peka blott på utredning — utredning om allt mellan himmel och jord i denna fråga.

En så beskaffad utredning kan icke innebära annat än ett försök till förhållande, ett undanskjutande af äfven sådana reformförslag, som vore lätta nog att genomföra, blott man ville.

Hade Första kammaren verkligen velat tillmötesgå det allmänna ropet om effektivare lagstiftning, hvarför då med förkrossande majoritet afslå utredningsförslaget om lokalt veto med lika direkt rösträtt? Eller, ifall det är så, som åtskilliga ledamöter af kammaren sagt mig, att den säkerligen är mera tilltalad af tanken på totalförbud än på det nya lokalvetot, hvarför då ej ställa förbudskrafvet under utredning? Äfven om skrifvelsen skulle hafva innehållit orden »huruvida och» framför »på hvad sätt» skulle jag däri hafva sett ett verkligt försök från kammarens sida att lyssna till tidens kraf. Eller också hvarför ej låta utreda och pröfva d:r Bratts förslag? Jag skulle med glädje ha hälsat hvarje utredningsförslag, som haft ett positivt syfte, då således något ställts i utsikt.

Man skall häremot genmäla, att alla de af mig nämnda förslagen jämte många andra skola komma under utredningskommitténs behandling. Visserligen, men på hvad sätt, med hvilka utsikter att blifva hvar för sig vederbörligen pröfvade, i hvilken ordning och när, framför allt när? Drunkna de icke i långa vidtomfattande och djupgående utredningar?

Är manne icke meningen med det stora utredningsprojektet att ställa åt sidan just de från folkets djupa led med öfverväldigande majoritet uppställda förslag till effektiva åtgärder, för att, om möjligt, hitta på något nytt, som i själfva verket är blott några nya klutar på den gamla dräkten?

Nej, skall man säga mig från utskottet, här är verkligen meningen att åstadkomma något nytt; det står till och med i

utskottets utlåtande å sidan 11, att det »nu gäller att lägga en annan grund för nykterhetsarbetet än den som 1855 års lagstiftning angifver».

Jag ger gärna utskottet ett erkännande för dessa välvilliga ord, som dock betyda föga, då man icke får veta det minsta om hurudan man tänker sig den nya grunden. För öfrigt, hvad betyda några löften i en motivering? Bevillningsutskottet skref enhälligt redan 1893 i sitt utlåtande öfver den första lokalvetemotionen, väckt af den gamle odalmannen och riksdagsveteranen J. Andersson i Tenhult, att »det med skäl kan sättas i fråga, om ej i nu berörda angelägenhet större inflytande borde inom kommunen tillerkännas flertalets åsikt.» Riksdagen godkände detta uttalande, men hvarje försök att omsätta det till verklighet har genom Första kammarens motstånd icke lyckats under de 17 år, som flytt sedan dess.

Jag har, herr talman, med dessa ord velat gifva tillkänna, att jag anser den föreslagna allt för vidtomfattande utredningen ur nykterhetssynpunkt ha föga värde, men jag gör intet yrkande.

Herr von Mentzer: För att undvika missförstånd skall jag be att först få framhålla tvenne synpunkter.

När det är tal om införande af rusdrycksförbud, så bör det icke vara fråga om att införa det med detsamma eller på en gång. Så vidt jag har mig bekant, har det heller aldrig föreslagits i vårt land annat än, att rusdrycksförbudet skulle genomföras *efter lämplig öfvergångstid*. Likasom i fråga om försvaret emot våra yttre fiender en plan utarbetats, som dock måste hafva en ganska lång öfvergångstid, så är det ock med den inre fienden, rusdryckshandteringen.

Ingen, som med nyktert sinne vill, att rusdrycksförbud skall komma till stånd, kan inbilla sig, att därmed är all sällhet vunnit och uppnådd, alla frestelser borta och all strid afblåst. Det är nog så riktigt, då man härvidlag pekar på Turkiet och säger, att det landet, som ju äger förbudet, är intet himmelrike. Men i parentes sagdt är det icke riktigt, då man, pekande på turkarna, säger, att just *de* visa, huru befängdt och litet eftersträfvensvärdt rusdrycksförbudet är. De, som säga så, glömma, att turkarna sakna i sitt land ett välsignelsebringande träd, som vi äga. Det trädet är kristendomen. Om vi, med bibehållande och vårdande af det trädet, erhålla rusdrycksförbud, skola vi äfven efter förbudets genomförande få njuta af kristendomens frukter. Dessutom torde rusdrycksförbudet själf, rätt taget, vara en af kristendomens frukter. Detta dock i parentes. Men, för att återgå till själfva hufvudsaken, då det erkännes, att rusdrycksförbudet *ej* är allena och helt lyckobringande, — ett trollmedel, hvarmed all lycka uppnås, — så torde det vara någon, som i anledning häraf invänder: hvad tjänar det då till att

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.

(Forts.)

*Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.*
(Forts.)

ifra för eller vilja hafva rusdrycksförbud? Då det ej skänker all lycka, kunna vi godt vara det förutan. Till svar härå vill jag säga, att, om en landtbrukare, som har en åker med många slags ogräs, blir underkunnig om ett medel, hvarigenom han kan utrota ett af dessa ogräs, så är han en oklok man, om han säger: när jag icke kan taga bort alla ogräsen, så bryr jag mig ej om att göra någonting. Men han är en klok man, om han gör hvad han kan.

Sedan jag förutskickat dessa båda anmärkningar, ber jag att få vända mig till det föreliggande utlåtandet. Däri föreslås, att vi skola begära en utredning rörande de lämpligaste medlen att motarbeta alkoholmissbruket. För att få klart, hvad vi härmed åsyfta, är det väl i första hand nödigt, att vi söka göra oss reda för betydelsen af ordet alkoholmissbruk. Huru kan alkohol eller med andra ord rusdryckerna missbrukas? Jo! De kunna missbrukas icke endast af de personer, som förtära dem, utan ock af de personer, som drifva affärer med desamma. Det är ett missbruk både då personer förtära rusdrycker så, att de därmed skada sig själfva, sin familjelycka och sina efterkommande, och då personer drifva affär med rusdryckerna på det viset, att de, tänkande endast på sig själfva och den penningevinst, de för tillfället kunna göra sig, ej bryr sig om, att den vinst, de tro sig göra, erhålles på bekostnad af otaligas välfärd. De möta en erinran härom med en föraktlig axelryckning och med de kända orden: »Icke skall jag taga vara på min broder.» Rusdryckerna hafva en starkt i dagen framträdande egenskap och det är, att de lofva rundt men hålla tunt. Åt den, som förtär dem, lofva de lycka och styrka. Han tror, att han får det för en stund, men hurudan blir verkligheten? Hurudan är lyckan, när hon uppenbarar sig efter ett tillfälligt rus i själförakt och illamående, eller när hon betraktas af den, som vid lifvets slut ser, att rusdryckerna ruinerat honom och hans näraste? Åt dem, hvilka upptagit rusdryckerna för att drifva affär med dem, lofva de guld och gröna skogar. Huru hålla de sitt löfte till dessa personer? Det kan hända, att dessa personer kunde samla penningar, men huru var det med lyckan? Erfarenheten har sagt sitt ord om den lyckan i det obestridligt sanna ordspråket, att det är ingen välsignelse med brännvinspenningar. Nej. Det hvilar sedan gammalt en dom öfver det sinnet, som tillåter sig missbruka rusdryckerna, utgående från den grundsatsen: »Icke skall jag taga vara på min broder.» Det är hemskt och allvarligt, när broder låter sitt handlingssätt mot broder ledas af den grundsatsen. Men ännu hemska och allvarligare skulle det vara, om allas vår älskade moder Svea skulle låta sig ledas af den grundtanken: »Icke skall jag taga vara på mina söner. Jag vill se denna fråga blott från den ekonomiska sidan. Om blott jag får de inkomster, jag anser

för mig nödiga, så frågar jag ej efter mina söner». Skulle ett sådant betraktelsesätt få göra sig gällande, kan man med skäl undra, huruvida icke vårt kära, vårt älskade fosterland kommer under samma dom, som obevekligen visat sig gå öfver de enskilda personer, hvilka i förvärfafsikt missbrukat rusdryckerna.

Om utredning rörande möt- arbetande af alkoholmissbruket.

(Forts.)

Nu tycker jag mig höra någon säga: »Det är sant, det ligger åtminstone beaktansvärda sanningar i ett sådant betraktelsesätt, som det nu framhållna. Men det är dock endast idéer. Det är ord och tankar, som endast tillhöra idéernas värld. De gå ej att realisera. Vi måste komma ihåg, att vi äro på jorden. Vi få ej glömma realiteterna. Vi få ej glömma, att det finnes fler intressen att arbeta för än nykterheten. Vi få till exempel ej förgäta friheten. Friheten är en så stor sak och dess kraf äro så berättigade, att hvarken det ena eller det andra får eller kan undertryckas.» När jag hör sådant tal, kommer alltid i mitt minne bilden af en af vårt lands ädlaste söner, hvilken med ifver och hänförelse ägnade sina bästa krafter åt lösningen af rusdrycksfrågan. Jag syftar härvid, såsom alla torde ana, på honom, som var banérförare i de strider, hvilka slutade med husbehofsbränningens afskaffande, på Per Wieselgren. När han på sin tid möttes af sådana invändningar, att det går icke. Friheten och dess kraf kunna och få ej undertryckas, svarade han: »Begreppet frihet kan missförstås och missbrukas. Och man må gifva huru stort erkännande som helst åt friheten, så får man dock ej glömma, att det finns något, som är större än friheten; och det är kärleken. Komma dess kraf i kollision med kraf, som åberopa sig på friheten, så måste de senare vika.» Per Wieselgrens åskådning segrade. Vi hafva alla njutit frukterna däraf och hafva anledning att vara tacksamma därför.

Ja. Nu säger någon mycket förståndig man: »Det var den saken och den tiden. Det var något helt annat. Nej: Nu gäller det rusdrycksförbud. Och det går då rakt inte. Det lilla Sverige skulle göra sig löjligt inför sina stora bröder i nationernas brödraförbund. Det är ingen af de stora bröderna, som beslutat sig härför och då kunna vi icke det heller.» Till svar härå vill jag erinra, huru det gått med många enskilda personer. I mina yngre dagar har jag träffat mer än en i samhället högt aktad man, som omtalat, huru han, när han i sin ungdom beslöt sig för rusdrycksförbud för sin person, från höger och vänster möttes med de ropen »Det går ej i längden.» Vare sig det gällde affärsmannen, handtverkaren eller tjänstemannen, menade man, att han kunde ej slå sig fram utan att deltaga i rusdrycksbruket. Men den unge mannen beslöt sig för att med Guds hjälp gå den väg, hvarom han var öfvertygad, att den var den rätta. Det gick bra för honom. Till en början kunde det vara litet knaggligt för honom, men snart fann man, att

*Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.*
(Forts.)

den där, som gick sin egen väg, var en solid och värdefull samhällsmedlem. Måntro det ej skulle kunna gå på liknande sätt med gamla Sverige, om det nu följde den enskildes exempel och ej brydde sig om skriken från olika håll? »Ja. Det kan väl vara», säger åter någon, »men det går icke i alla fall. Våra ekonomiska förbindelser med utlandet lägga oöfverstigliga hinder i vägen för rusdrycksförbudet». Måntro det! Är det så, då äro vi ej längre ett fritt folk. Då är det slut med den rätt, som vi förr ansett oss hafva, då vi med glädje och hänförelse sjungit om frihetens stamort i norden. Vi inse, att rusdrycksförbudet vore en välsignelse, men vi sakna frihet att genomföra det. Är det verkligen så? Åh nej! Hafva vi kärlek, som vill offra mycket, när det gäller mycket, och hafva vi mod att såsom de nyss nämnde enskilde männen med Guds hjälp gå vår egen väg, så är jag öfvertygad, att vi skola få göra samma erfarenhet som dessa män. Deingo erfara sanningen af de orden: »Hjälp dig själf, så hjälper Gud dig», eller med andra ord: »Gör du ärligen för din del, hvad du kan, så får du hjälp af Gud».

Under förutsättning, att de missbruk, hvilkas motarbetande den ifrågasatta utredningen skall äsyfta, äro icke endast de, som ske af rusdrycksförtärarna, utan äfven de, som ske i affärsafsikt, och då utskottet säger, att utredningen afser, huruvida och på hvad sätt frågan om totalförbud kan lösas, och det således finns möjlighet, att resultatet af utredningen kan blifva, att man finner, att förbudet kan och bör genomföras och att man anvisar de bästa sätten därför, kan jag icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Men då jag nu biträder utskottets utlåtande, anser jag mig därjämte böra särskildt betona vikten af att de båda önskemål, som justitierådet Trygger uttalade sig för vid rusdrycksfrågans behandling här i kammaren i onsdags åtta dagar sedan, måtte blifva beaktade. Det ena önskemålet var, att de nykterhets-spörsmål, som ej ovillkorligen behöfva sammankopplas med hufvudfrågan, upptagas till behandling och afgöras särskildt för sig utan afbidan på själfva hufvudfrågans framläggande. Det andra och det viktigaste önskemålet var, att den utredning, som till äfventyrs kommer till stånd, måtte bedrivas så raskt som möjligt, så att icke utredningen blir en graf för själfva saken.

I detta sammanhang kan jag icke underlåta att bedja, att icke allt för lång tid ägnas åt utredningen angående de af motionären och utskottet ganska riktigt i andra rummet uppställda frågorna om innebörden och de antagliga konsekvenserna af redan framställda eller andra förslag till genomgripande reformering af bestämmelserna rörande alkoholhaltiga dryckers utskänkning och utminuterung.

Rusdryckerna äro en röfvare värre än Barrabas, en röfvare, som är öfverbevisad om tusentals, för att icke säga milliontals,

mord och illgärningar. Och äfven om några skulle ropa: »Låt oss behålla honom vid lif. Vi skola söka kläda upp honom i nya kläder och gifva honom ett vackert namn». Det hjälper icke. Han är och förblir en röfvare med så stort skuldregister och så oförbätterligt sinne, att någon benådning bör ej kunna ifrågakomma.

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.
(Forts.)

Herr Hildebrand: Det är egendomligt med en stark folk-rörelse, att den ofta börjar omärkbart. Det kan bli en stark ansats mot något närliggande mål, lyckas man då i sina sträfvan- den, framflyttas lätt målet; arbetet utvidgas. Men allt efter- som rörelsen går framåt, framflyttas målen, och den etapp, som uppnåtts ett år, är icke tillfredsställande, och då sträfvar man efter mål, som hägra i fjärran. Det är naturligtvis något riktigt däri, ty för en folkrörelse kunna målen aldrig vara för lätt uppnådda, då domnar rörelsen bort.

Men det är mycket svårt för alla dessa, som icke ryckts med af strömmen, att veta, huru de skola ställa sig till de allt längre framflyttade målen.

Ett exempel på en sådan folkrörelse erbjuder nykterhets- rörelsen. Den var till en början moderat enligt nutida språk- bruk. Den ville hafva bort missbruket och lyckades delvis däri. Under det senaste decenniet framförallt har krafvet på totalför- bud vuxit sig allt starkare. Sålunda har målet framflyttats i ett aflägsat fjärran. Och hvilken väg de organiserade nykterhets- vännerna tänkt sig till detta mål, se vi af arbetet för lokala vetot och dess användande i allt större antal af Sveriges kom- muner. Det kan icke nekas, att inom de högre samhällsklasserna under lång tid varit och visats för litet intresse för nykterhets- saken. Men detta förhållande börjar ändras i allt högre grad. Det finnes ett starkt och ett ständigt tillväxande nykterhetsin- tresse äfven på moderat håll; moderat i den mening, att man icke är öfvertygad och så öfvertygad om nödvändigheten och möjligheten att framför allt genomföra ett totalförbud som de organiserade nykterhetsvännerna äro, utan nykterhetsvänlig så- tillvida att man vill med kraftigare medel än för närvarande finnas motarbeta alkoholmissbruket.

Frågan är nu, om representanter för medlemmar af dessa två olika riktningar skulle kunna samarbeta eller icke. Allt emellanåt har från de organiserade nykterhetsvännerna tidigare uttalats, att samarbete kan och bör äga rum. I pressdiskussionen i höstas med anledning af storstrejken och efter framläggandet af doktor Bratts program i nykterhetssaken skref Svenska Morgon- bladet, att det naturligtvis vore för ett totalförbud, men med det tillägget: »tills det målet nåtts, äro nykterhetsvännerna villiga att samarbeta med hvem det vara må, som vill arbeta för att så mycket som möjligt minska detta elände. I den mån de

*Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.*

(Forts.)

uppslag, som gifvas af dem, gå i detta syfte etc. hafva nykterhetsvännerna icke något emot ett samarbete.» I Reformatorn uttalas ungefär detsamma. Ännu så sent som i slutet af förra året hörde man från dessa håll: vi vilja hafva samarbete.

Men det går fort nu för tiden. När det på allvar under innevarande riksdag blef fråga om ett samarbete, fick man höra invändas: nej, vi gå direkt på totalförbud och nöja oss ej med något annat. Denna kammare har klandrats därför, att den afslög det förslag, som förelåg för något öfver en vecka sedan och antogs i Andra kammaren. Det förslaget gick ut på, att Riksdagen skulle besluta en skrifvelse med begäran om utredning, under hvilka förhållanden ett totalförbud kunde genomföras med någon öfvergångstid. Det påvisades här, att i denna kläm kunde inläggas ett principiellt godkännande före utredningen af ett totalförbud, och att det ej gärna kunde vara lämpligt att antaga klämman i Första kammaren, som icke vore på det klara med den saken. Följden blef, att förslaget föll här.

Nu har det framställts som ett önskemål, att endast frågan om ett totalförbud blir utredd. Den kläm, som första tillfälliga utskottet framlagt, är densamma som motionens. Den klämman går vidare. Herr Eklund har bragt på tal, hvori skillnaden består, och uttalat, att den ståndpunkt, på hvilken denna kläm grundar sig, innebär ett framsteg från Första kammarens sida. Han har understrukt detta genom att icke framställa något yrkande. Men i sitt anförande har han gifvit uttryck åt starka bekymmer och sagt, att denna kläm, om den blir Första kammarens, eventuellt Riksdagens beslut, icke förpliktar till någon ting och behöfver ej ens betyda ett allvarligt försök att möta alkoholmissbruket med andra medel och på andra sätt motarbeta detsamma. Ja, skulle Första kammaren antaga en kläm i den vägen, att kammaren för sin del skulle besluta en begäran om utredning, huruvida och på hvad sätt ett totalförbud kunde genomföras, såsom man och man emellan framkastats, då kunde den invändningen göras mot Första kammaren, att den på oviss framtid uppskjutit hela saken utan att det allra minsta binda sig i förväg. Men om kammaren följer utskottet och antar den föreslagna slutklämman, då har kammaren därmed för sin del på det allra bestämdaste erkänt, att i vårt land finnes ett alkoholmissbruk af den art, att det måste motarbetas kraftigare än för närvarande, och att kammaren önskar anvisning på lämpliga medel för att motarbeta alkoholmissbruket. Här äro två principiella uttalanden af den största praktiska betydelse, och just därför, att de finnas i början af den föreslagna klämman, säger kammaren mera genom att antaga denna kläm än om den af försiktighet endast begär en utredning, huruvida ett totalförbud kan genomföras.

Den föreslagna klämman går äfven i andra afseenden utom

den som Andra kammaren har antagit. I slutet begäres en utredning öfver innebörden och de antagliga konsekvenserna af redan framställda eller andra förslag till genomgripande reformering af bestämmelserna rörande alkoholhaltiga dryckers utskänkning och utminuterung. Det är allmänt bekant, att framför allt från de organiserade nykterhetsvännernas sida är efter år framställt allt flera kraf på reformering af exempelvis Göteborgssystemet, och det stora antalet nykterhetsmotioner, som väckas hvarje riksdag, visa mer än nog, att här finnes en verklig reformönskan. Svårigheten är endast att, när en mängd förslag, de flesta jämförelsevis små, föreligga till afgörande, genast få sammanhang mellan dem och sätta dem i samband med nuvarande lagstiftning och lagtillämpning, framför den som man en gång vill uppnå. Det är just på grund af svårigheten härvidlag, som en utredning synes icke blott önskvärd utan äfven nödvändig. Hvad man vill vinna med utredningen är det önskemålet, som framställes i klämman, nämligen icke blott utredning af totalförbudet — den frågan skjutes i första rummet såsom den väsentligaste och kommer nog att kräfva det största arbetet — utan äfven en utredning af andra förslag, och utskottet uttalar därjämte den önskan, att icke resultatet af utredningen på en gång, först kanske efter flera år framlägges, utan att i specialutlåtanden föreslås de reformer, som de män, hvilka eventuellt få arbetet till sig öfverlämnadt, kunna anse praktiskt genomförbara och lämpliga, utan att de på något sätt komma i vägen för det resultat, med hvilket utredningen kan sluta. Det förefaller mig därför, som om man skulle vinna mera för det praktiska nykterhetsarbetet, om man toge denna kläm i stället för de andra förslag, som här framställt.

Man har hört sägas från Andra-kammarhåll, att med den kläm, som där antogs, afsåg man egentligen en utredning om totalförbudet enbart, och att reformkrafven rörande Göteborgssystemet och annat icke skulle ingå i den utredningen. Ja, mina herrar, hvad blir följden, om man slår in på den vägen? Sedan efter förra riksdagen och som resultatet af dess arbete på detta område tillsatts en kommitté för att utreda frågan om det allmännas befriande från beroendet af rusdryckshandteringen skulle efter denna riksdag eventuellt tillsättas en kommitté för att behandla totalförbudsfrågan. Helt visst komma snart, kanske redan nästa riksdag att väckas frågor om utredning af närliggande reformkraf, och som resultatet af dessa kraf få vi en tredje kommitté. Här är något som måste utredas. Nykterhetsvännerna äro med om en öfvergångstid på flera decennier, men de vilja väl icke, att reformarbetet skall ligga stilla, tills det ögonblick är inne, då totalförbudet kan genomföras. Det förefaller mig ligga i allas intresse, att vi komma fram på reformernas väg, och jag ber ännu en gång få understryka, att utskottet i slutet af

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.
(Forts.)

Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket
(Forts.)

sin motivering uttalat såsom ett önskemål, att man får specialutlåtanden, så snart man kan komma till en bestämd praktisk reform. Ifrån auktoritativt håll i denna kammare har samma önskemål framställts för något öfver en vecka sedan. Det förefaller mig därför som om man kunde uppfatta stämningen i denna kammare så, att man icke vill undanskjuta hela frågan utan vill ett successivt fortskridande på reformvägen och ett sådant reformarbete, att man har visshet om konsekvens i nykterhetssträfvanterna.

Innan jag slutar mitt anförande med en hemställan om bifall till utskottets förslag, anser jag mig behöfva i största korthet bemöta ett par anmärkningar eller invändningar, som här framställts. Herr Eklund har vändt sig mot den passus i min motivering, där jag talar om att staten med mera än 100,000 kronor enligt beslut vid en enda riksdag bidrager till sådan upplysningsverksamhet i nykterhetsfrågan, som alldeles direkt afser väckande af en bestämd öfvertygelse om totalförbuds oafvisliga nödvändighet. Af sammanhanget och mitt tillägg torde med all tydlighet framgå, att jag icke velat komma dessa nykterhetsorganisationer till lifs eller förbereda en stämning om indragande af de anslag, som kunna komma att föreslås vid denna riksdag. Jag har således endast afsett att konstatera, att staten understödjer ett upplysningsarbete i viss bestämd riktning. Af hvad herr Eklund framlagt synes dock onekligen, att jag här så till vida förfarit oförsiktigt, att jag talat om en summa af mer än 100,000 kronor. Jag erkänner möjligheten, ja antagligheten af att en del af dessa anslag användes på annat sätt. Men de uppgifter, som jag erhållit, gifva otvetydigt vid handen, att en del af anslagen användes just på sådant sätt jag påpekat. Såsom exempel tillåter jag mig nämna den nykterhetskurs, han själf vidrörde. Denna kurs var anordnad för lärare och lärarinnor. Den första delen af kursen anordnades i Uppsala, och mot undervisningen därstädes har jag icke hört några anmärkningar. Där emot har från flera håll anmärkts mot anordnandet af den del af kursen, som hölls i Stockholm. En enda person — jag anser mig icke böra nämna något namn — höll där samtliga föreläsningar, mellan 70 och 80, utan att på alla de områden, som därvid berörts, af fackmän anses vara kompetent. Från olika håll har jag hört, att han drifvit bestämd propaganda direkt för totalförbud. Såsom herrarna förstå är detta ett exempel, jag vill endast nämna, att herr Eklund med stor försiktighet förbigick denna del af nykterhetskursen. Jag tror mig därför kunna stå för att staten med ansenliga medel understödjer en agitation i bestämd riktning. Men jag ber att få tillägga, att jag icke därmed sökt inskrida emot, att dessa nykterhetssällskap få förnyade anslag, utan att jag endast velat draga den slutsatsen, att det från statens sida skulle varit önskligt, om man sökt utreda hela

spörsmålet och innebörden af totalförbudet, innan anslag gifvits. Då dessa anslag redan äro gifna, böra de enligt min mening icke dragas in. Möjligen kan användningen något ändras. Det enda, som jag då anser vara önskvärdt, är att man icke förhalar utredningen utan kommer till den så fort som möjligt.

Jag tror icke heller, att vi behöfva mycket fästa oss vid herr Eklunds ord om 70-talets utredning. Det är väl ändå en ofantligt stor skillnad mellan läget nu och på 70-talet. Nykterhetsrörelsen har vuxit sig så ofantligt stark under de senaste decennierna, kanske mest under det sista. Hvad som därför kunde inträffa på 70-talet vid anordnandet och utförandet af en utredning, kan visst icke inträffa nu. Man kan intet förutsäga om utredningens resultat, men så mycket torde man ha rätt att säga, att nog måste en utredning i början af 1900-talet och mot bakgrunden af den allt starkare nykterhetsrörelsen, som genomgår folket, sluta med positivt kraf på restriktiva reformer, mer eller mindre långt gående, men i alla fall restriktiva reformer. Det torde vara visst.

Herr Eklund talade om att den ifrågasatta utredningen hvilade på en gammalmodig basis. Ja, därom kan man ha olika meningar. Det förefaller mig icke gammalmodigt att göra en utredning till ledning för dem, som vilja fatta sitt beslut i den kanske viktigaste frågan i vårt land. Om det är mera modernt att binda sig i princip och sedan gå till utredningen, tror jag, att den moderniteten icke är att eftersträfvä.

Rörande programmet i öfrigt hänvisas till, att utskottet icke på något sätt bundit klämmen vid programmet, som mera är ett utkast för att exemplifiera. Jag tillät mig att i detta program under A. påpeka alkoholmissbrukets skadliga följder på, bland annat, sedligheten och kommande generationer, men detta innebär icke, att den kommitté, som tillsättes, skulle grundligt och vetenskapligt utreda dessa frågor, utan mera att man för att få en principiell utgångspunkt skulle försöka konstatera, till hvilket resultat forskningen kommit för närvarande. Den utredningen synes mig icke behöfva draga så oerhördt lång tid, att den på något sätt verkar skrämmande.

Slutligen ber jag endast få hänvisa till att enligt telegram i dag till morgontidningarna norska regeringen ställt sig på den ståndpunkten, att den skall om möjligt anordna en omfattande utredning i nykterhetsfrågan. Man har således äfven i detta land kommit i det läge, att en utredning är nödvändig, innan man kan komma vidare.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag under uttalande af den förhoppning, att om utredningen kommer till stånd, den ej måtte draga längre ut på tiden än som är absolut nödvändigt, och att under dess fortgång Riksdagen måtte få mottaga reformförslag på grundvalen af specialutlåtanden från kommittén, så att reformen icke på något sätt onödigt förhalas.

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket
(Forts.)

Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.
(Forts.)

Grefve Lagerbjelke: Den siste talaren har redan uttömmande utredt den föreliggande frågan, sådan den utan meningsskiljaktighet blifvit sedd af det utskott, som behandlat motionen, och jag tror äfven med säkerhet, att denna mening omfattas af det öfvervägande flertalet af denna kammares medlemmar. Jag kunde därför inskränka mig till att instämma i hvad han yttrat, men jag vill tillika mot den förste talaren göra ett par erinringar.

Jag vill då gifva honom rätt däri, att den utgångspunkt, som såväl motionären som utskottet haft vid behandlingen af denna fråga, varit alkoholmissbruket. Detta var, sade han, en utgångspunkt, som alla kunde vara med om, i det att alla ogillade detta missbruk. Det är sant. Men jag vill också påpeka, att motionären i sin af utskottet förordade kläm gått öfver denna premiss och förordat en utredning om totalförbud. Ett totalförbud måste ju i sin tillämpning röra icke så mycket missbruket af alkohol som framför allt själfva bruket däraf.

Jag får vidare mot den förste talaren erinra om, att det torde vara svårt för honom att bedöma de innersta känslorna och tankarna hos denna kammares medlemmar i afseende på deras ställning till denna fråga. Det syntes mig, som om han onödigtvis sökt i detta afseende misstänkliggöra kammaren.

Till sist vill jag öfvergå till en mera obetydlig formfråga. Den förste talaren uttalade sin förvåning öfver, att utskottets utlåtande saknade det vanliga tillägget om att Kungl. Maj:t täcktes efter utredningen för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda. Nu förklarade visserligen talaren själf, att han ansåge det alldeles tydligt, att på en utredning äfven borde följa det förslag, hvartill utredningen ger anledning. Ja, det är ju alldeles riktigt. Och skulle så vara, att utredning kommer till stånd och gifver ett resultat, men regeringen detta oaktadt icke framlägger något förslag, så är jag öfvertygad om, att några och kanske många i motionsväg skulle sörja för, att ett förslag verkligen framkomme. Nu vill jag emellertid framhålla, att utskottet i detta fall haft eu särskild anledning att icke till klämman foga det vanliga tillägget; och denna anledning var den, att utskottet i likhet med motionären tänkt sig, att man skulle framkomma med partiella förslag. Om man då haft det vanliga tillägget, att Kungl. Maj:t täcktes »därefter» framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda, skulle det hela blifva fördröjd. Jag har emellertid intet emot, att detta tillägg sker — och det kan äfven utan olägenhet göras — om endast det vanliga ordet »därefter» borttages. Och får jag, herr talman, yrka bifall till utskottets kläm med följande tillägg: »äfvensom för Riksdagen framlägga de förslag, till hvilka utredningen kan föranleda».

Grefve von Rosen, Gustaf: Då jag sitter i det utskott, som haft att behandla denna motion, må det tillåtas mig att yttra några ord. Jag har särskildt blifvit uppkallad af några yttranden af den förste ärade talaren, min granne i kammaren. Jag skall då icke fästa mig vid hans klagan eller anmärkning, att utskottets betänkande icke innehåller den vanliga klämman, att Kungl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan föranleda, efter som grefve Lagerbjelke redan förklarar, att detta tillägg lätt kan göras.

Men jag vill fästa mig vid ett par andra yttranden af honom. Han var icke nöjd. Han ansåg, att utskottets utlåtande skulle innebära, att Första kammaren icke stode på samma nivå som Andra kammaren, att vår medkammares uppfattning i denna fråga vore fullt modärn, då däremot vi skulle, såsom talaren uttryckte det, »intaga en sväfvande och otydlig ställning», och han yttrade äfven, att detta utlåtande i nykterhetsafseende endast så tillvida var ett framsteg, att en utredning skulle göras, men att det icke innebar något svar på ett positivt yrkande. Han framställde dock själf icke något positivt yrkande, hvartill kammaren skulle ansluta sig. Det var med andra ord samma klagan, som talaren framförde förra gången, då nykterhetsmotioner voro före till behandling i denna kammare. Det framställdes då af dem, som stå i spetsen för nykterhetsrörelsen, olika åsikter om, hvarför nykterhetssaken enligt deras förmenande ginge så sakta framåt. *Dels* framhölls det, att denna rörelse på 1840- och 1850-talet hade en religiös underström, som förklarade den kraft, hvarmed rörelsen då fördes framåt, *dels* ansågs det främsta hindret mot nykterhetsrörelsen och den främsta anledningen till, att den går så långsamt framåt, ligga hos »dem, som makten hafva», eller »hos herrarna», som uttrycket föll sig — det är ett uttryck, som ofta förekommer såväl i pressen som på möten öfver allt i landet i dessa dagar — och man får väl antaga, att med dessa uttryck afses »Första kammaren». Jag har nu icke den uppfattningen, att det går så ofantligt långsamt, som här framhållits. Herr Hildebrand påpekade också, att rätt mycket gjorts. Enligt min uppfattning ligger orsaken till, att nykterhetssaken icke föres framåt så kraftigt och fort, som nykterhetssträfvorna önska, och som jag antager äfven skulle vara till fördel för vårt land, i nykterhetssträfvornas onyktra framfart, om jag så får säga. Man blir lätt rädd, när man hör de yrkanden, som framhållas från detta håll, och den hänsynslöshet, hvarmed de framställas. Kravet på totalförbud och det därmed sammanhängande lokala vetot har blifvit allt kraftigare i våra dagar, och det har framhållits också i vår medkammare för kort tid sedan i ett lysande anförande, att om detta förbud genomfördes, skulle vårt land gå en öfverlycklig acra tillmötes; alla människor skulle, såvidt jag kunde läsa talet rätt, bli lojala,

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.

(Forts.)

Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket

(Forts.)

hyggliga och trefliga här i landet. Olyckliga äktenskap skulle icke vidare finnas, könssjukdomarna skulle försvinna, emigrationen skulle afstanna och ett allmänt välstånd inträda. Med ett ord, vi skulle gå en lycklig framtid till mötes. En dylik blomstermålning, gjord med aldrig så stor talang, tror jag dock icke gör något vidare starkt intryck på praktiska politici. Det är nog så, att det icke är denna fråga ensam, som förmår lyckliggöra vårt samhälle. Det finnes flere viktiga intressen att bevaka. Det finnes flera ändamål, som man måste ha i sikte och försöka att uppnå.

Nu har detta utlåtande i främsta rummet afseende på, att en undersökning skall ske angående totalförbud. För min enskilda del skulle jag helst hafva sett, att frågan om utredning om det lokala vetot satts jämsides med frågan om totalförbud. Det är mig nämligen komplett omöjligt att fatta, att utredning om ett totalförbud skall kunna ske, utan att man vid sidan däråf har en utredning om lokalt veto. Det är visserligen sant, att ett totalförbud skall medföra ett mera våldsamt ingripande i medborgarnas fria vilja och bestämmanderätt, under det att, så länge man tillåter, att alkohol finnes i landet, den enskilde ju skulle kunna förskaffa sig sådan. Men frågan om lokalt veto innebär också, enligt min uppfattning, mycket våldsamma omstörtningar, särskildt i ekonomiskt afseende. Och huruvida detta skulle ligga så synnerligen mycket i nykterhetens intresse vill jag låta vara osagdt. Om t. ex. ett lokalt veto genomfördes här i Stockholm, men icke i Södertälje, så tror jag icke, att nykterheten skulle vinna så mycket på en sådan anordning. Skulle målet blifva uppnådt, måste det nog bli lokalt veto i landets alla kommuner, och skillnaden mellan det lokala vetot och totalförbud skulle då icke vara så stor. Emellertid kommer naturligtvis denna utredning om totalförbud att omfatta äfven lokalt veto, och om kammaren godkänner utskottets utlåtande, kommer detta att innebära, att utredning skall ske såväl i det ena afseendet som i det andra. Herr Hildebrand har framhållit — och detta med all kraft —, att om kammaren tager detta betänkande till sitt, frågan utan tvifvel kommer att gå framåt. Om man nu från nykterhetshåll fortfarande vill i detta utlåtande och dess kläm se ett uttryck för, att Första kammaren fortfarande icke vill göra något på nykterhetens område, kan jag icke förstå annat, än att man från detta håll icke *vill* hafva bort denna fråga från programmet, då den utan tvifvel är ett bra agitationsmedel att använda af dem, som fara land och rike omkring och utmåla Första kammaren såsom en fiende till alla reformer. Jag får dessutom erinra om, att alla de nykterhetsmotioner, som väckts vid årets riksdag, slutat med en anhållan om en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i ett eller annat afseende. Jag tror icke, att utskottet i frågans nuvarande

läge kunnat framkomma med något positivt förslag i det ena eller andra afseendet, utan för närvarande måst hålla sig, såsom det gjort, på en helt generel ståndpunkt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bergendahl: Efter de anföranden, som här redan hållits, synes det kanske icke vara skäl att vidare syssla med denna fråga, men då man på visst håll är benägen att misstänkliggöra den nykterhetspolitik, som här drifves — en benägenhet, åt hvilken äfven den förste talaren skattat — tror jag det icke vara ur vägen, att man mera allmänt uttalar sig i frågan, och att dessa uttalanden få komma äfven från de djupa leden.

Jag har, såsom så många andra, med tillfredsställelse emottagit föreliggande utskottsutlåtande. Ty jag har sett däri en allvarlig sträfvan att gå till botten med alkoholspörsmålet och söka vinna en slutgiltig lösning af frågan. Den förste ärade talaren klagade öfver det sväfvande och obestämda i utskottets förslag. Det saknade den begränsning och den planmässighet, som han ansåg ha varit af nöden. Men jag frågar den ärade talaren, om man icke kan förvänta, att den regering, som skall taga hand om denna fråga, skall gifva åt de kommitterade eller de andra personer, som få i uppdrag att verkställa utredningen, ett direktiv, efter hvilket de skola inrikta sin verksamhet, gifva utredningen den begränsning och den planmässighet, som han ansett vara af nöden.

Såsom motionären framhållit hafva åsikterna i denna fråga avancerat raskt framåt. Det skulle icke varit tänkbart för några år sedan, att på allvar upptaga till öfverläggning frågan om ett totalförbud. Ty man ansåg en lagstiftning i detta afseende ställd utom möjlighetens gränser. Nu har emellertid utskottet satt en utredning om totalförbud i främsta rummet, och jag anser för min del, att detta skett med rätta. Det är en mycket allmän önskan, att en undersökning i detta afseende må ske, och man har ingen anledning att sätta sig däremot. Det är klart, att de — och till dem hör äfven jag — som hålla på den individuella friheten, de som i sitt medvetande upptagit något af den store tänkaren Stuart Mills frihetsideal, icke med oblandade känslor se sig ställda inför utsikten, kanske nödvändigheten af ett totalförbud. Det vore ju gifvetvis lyckligare och för vårt folk stoltare, om man kunde antaga, att folket stode på så hög moralisk ståndpunkt, att det ägde förmågan af sådan själfbehärskning, att friheten kunde brukas utan att missbrukas. Ty nödvändigheten af ett sådant tvång, som totalförbudet innebär, vittnar om, att en stor del af vårt folk går med slafmärke. Ty »den, som är slaf under sina begär, har en tyrann till herre.» Men om det skulle vara så, att totalförbudet är absolut nödvändigt, ja, då

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.

(Forts.)

Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.

(Forts.)

vill jag uttala, att vi böra för det allmännas väl eftergifva frihetskrafvet och underkasta oss förbudet såsom en ultima ratio.

I det stora tal, som för några dagar sedan hölls i medkammaren, och hvilket här redan blifvit berördt, framlades väl icke precis några nya synpunkter. De förhållanden, som däri berördes, ha väl alla varit föremål för öfvervägande. Men det kan ju sägas, att alla dessa alkoholspörsmål ställdes i en skarpare belysning än vanligt. Det var den öfverlägsna begåfningens strålkastare, som gjöt sitt ljus öfver dessa frågor. Men om man på vissa ställen under talet kände luften liksom rensad, som om man andades lättare, måste man dock säga, att när den ärade föreläsaren — ty det var väl mera en föreläsning än ett inlägg i en politisk debatt — formulerade sitt slutyrkande, erfor man, jag vill icke säga besvikenhets, men väl en smula beklämning. Han yttrade med afseende på totalförbudet: jag vet icke, om det är möjligt, men jag tror, att det är nödvändigt för rasens uppehållande. Om detta uttalande är något mera än vacker retorisk fras, synes det mig ligga något af tragik däröfver. Talaren anser det vara nödvändigt, men vet icke, om det är möjligt. Är det icke möjligt, så förutsäger han alltså, att nationen går mot en degeneration, från hvilken den icke kan befria sig. Häre ligger det tragiska. Men jag föreställer mig, att man icke behöfver se saken så pessimistiskt. Det är många faktorer, som motverka en utveckling i sådan riktning, och dessa faktorer blefvo icke tillfredställande, synes det mig, beaktade och belysta i det talet. Men skulle det vara så, att totalförbudet vore nödvändigt, måste det också blifva möjligt. Svårigheterna kunna vara stora, men de få icke blifva oöfvervinnliga. De statsfinansiella svårigheterna äro bestämdt icke oöfverkomliga. Det är gifvet, att när tiden är inne för totalförbudets tillämpning, en så stor del af nationen redan anslutit sig till den totala afhållsamheten, att konsumtionen af spritdrycker väsentligt minskats och i följd häraf inkomsterna af denna konsumtion successive nedgått, så att icke så mycket är kvar att afskrifva. Icke heller lära förväntade lagöfverträdelser eller kostnaden för inköp af bryggerier m. m. utgöra oöfverkomliga hinder för införande af rusdrycksförbud. Svårigheterna ligga kanske mera i frågans internationella natur. Ty det är gifvet, att om landet slår in på en prohibitivistisk riktning, de länder vilja ha ett ord med i laget, som ha en stor och kanske nödtvungen export af vin och spirituosa hit till landet. Därför bör naturligtvis denna fråga ställas på bredare grund och göras till föremål för internationell behandling.

Men, herr talman, det är ju icke anledning att nu sysselsätta sig med svårigheterna och möjligheten af ett totalförbud. Jag har icke heller anledning att granska de särskilda metoder, som rekommenderats i stället för totalförbud, såsom t. ex. det

af doktor Bratt förordade systemet med licenser eller det af professor Wicksell framställda förslaget med kuponger för inköp af spirituosa. I förbigående kan jag nämna, att den af herr Bratt angifna metoden med licenser har på den plats, där jag har min verksamhet, tillämpats under slutet af storstrejken, och den erfarenheten gjorde jag, att ett sådant system är möjligt och kan vara lämpligt.

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.
(Forts.)

I känslan af att man afser att med allvar gå till denna frågas lösning och att man vill gå till botten med densamma, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Clason: Då jag instämt i motionens syfte, behöfver jag här knappt säga, att jag kommer att yrka bifall till utskottets förslag.

Jag har emellertid begärt ordet för att göra ett par anmärkningar. Den första är den, att det synes mig, som om vid denna riksdag den formella behandlingen af nykterhetsfrågorna till deras nackdel varit allt för splittrad. För en och en half vecka sedan hade vi här att sysselsätta oss med brännvinsförbud: förbud mot tillverkning, försäljning och införsel af brännvin. Men det är klart, att man vid ett bedömande af hela denna sak icke kan stanna vid frågan om blott brännvinsförbud, utan man måste också taga med i räkningen andra starka rusdrycker. Det föreligger nu också inom Riksdagen motioner om förbud mot försäljning af sådana drycker, t. ex. om förbud mot försäljning af alkoholstarkt öl, men dessa motioner ha ännu icke kommit under behandling. Frågan har således lagts fram splittrad. Hvilken ståndpunkt man än intager i själfva saken, synes det mig, som om det skulle hafva varit till fördel för en allsidig behandling af frågan att ha fått in *alla* dessa förslag på bordet ungefär samtidigt. Och just den omständigheten, att i denna motion och i detta betänkande saken upptagits till *allsidig* behandling, synes mig utgöra ett ytterligare skäl att tillstyrka detta utskotts-förslag.

Den andra anmärkningen, jag ville göra, gäller frågan om det så kallade lokala vetot. Jag ville då uttala, att orsaken, hvarför jag — och antagligen åtskilliga med mig — ställt sig betänksamma mot de föreliggande motionerna i denna riktning, ingalunda är den, att vi missunna kommunerna att på den vägen motarbeta rusdryckerna och inom sina respektive områden, om de så önska, förbjuda all rusdryckshandtering. Utan skälet är utslutande det — och det menar jag här borde betonas — att detta s. k. lokala vetot enligt vår mening icke egentligen gäller, om lokalt veto skall finnas — ty det finnes redan nu — utan frågan gäller en helt ny *omröstningsgrund* inom kommunerna.

Nu har ju på senare tid gjorts en mycket omfattande omläggning af den kommunala rösträtten, en omläggning, som med-

Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.

(Forts.)

fört, att man gifvit åt den stora massan af folket en högst väsentligt ökad andel i den kommunala själfstyrelsen. Men man har därvidlag icke velat gå så långt, att man infört den lika rösträtten inom kommunerna, och om man det icke gjort, har det säkerligen berott på, att man drager sig för att gifva den stora mängden, som betalar den minsta delen af kommunernas bördor, rätt att ensam bestämma om dess angelägenheter, att ensam bestämma öfver de utgifter, till hvilkas täckande den endast bidrager med den minsta delen. Det är af den grunden, tänker jag mig, som man icke velat införa lika rösträtt inom kommunerna, och det är naturligtvis, emedan vi icke på en punkt velat bryta med denna enligt min tanke befogade allmänna princip, som vi ock motsatt oss yrkandet att i *en* särskild fråga införa en helt annan slags rösträtt inom kommunerna, än man har i alla andra. Jag för min del menar åtminstone, att, innan man tar det steget, bör åtminstone man hafva pröfvat de nya röstgrunderna äfven i nykterhetsfrågor; och jag vill uttala den bestämda öfvertygelsen och förhoppningen, att det skall visa sig, att denna nya rösträtt skall sätta åtskilligt flera orter i vårt land i tillfälle att försöka det så kallade lokala vetot i nykterhetsfrågor, än hittills varit möjligt. Jag tror, att man genom ett sådant försök skall kunna göra dels direkt nytta i vissa fall, dels ock få åtskilliga ganska goda lärdomar för nykterhetsfrågornas vidare fullföljande. Men det är just därför, att denna fråga om det lokala vetot enligt min uppfattning är en fråga om en rösträttsgrund mer än en direkt nykterhetsfråga, som det synes mig alldeles naturligt, att utskottet icke ställt den på främsta platsen i utredningskrafvet, låt vara att man kan tänka sig, att man äfven med afseende därpå kan genom undersökningar lära sig åtskilligt, exempelvis rörande den lämpligaste formen för genomförande af lokalt veto i olika kommuner.

Nu har ju från absolutistiskt håll mot detta utskottsutlåtande gjorts den anmärkningen, att det skulle vara för vidtomfattande, och det har antydts, att Riksdagen skulle dels böra nöja sig med utredning om totalförbud, dels med en önskan om införande af detta så kallade lokala veto, uttrycket fattadt i enlighet med den terminologi, som på det hållet pläгат användas. Specialundersökningar däremot skulle man ej begära. Jag kan för min del icke förstå dessa invändningar. Totalförbudet måste ju under alla förhållanden dröja åtskilliga år; äfven dess mest ifriga anhängare tala om en öfvergångsperiod på tjugu år. Beträffande det så kallade lokala vetot åter, erkänna äfven dess ifrigaste anhängare, att de anse det omöjligt, att det skulle kunna genomföras i alla kommuner. Men då uppstår ju under alla förhållanden dels en lång öfvergångstid, dels finnes en mängd orter inom landet, där något veto icke genomförts. Men ej kan det vara meningen hos absolutisterna, att man på alla sådana orter, som

ännu icke vore »torrlagda», icke skulle gå fram med partiella reformer? Men skall man det göra, så har man ock nytta af specialundersökningar.

Den talare, som inledde debatten, ville antyda, att motionen icke äsyftade en allvarlig utredning af spörsmålet i modern mening, utan att afsikten endast skulle vara frågans förhållning och att motionens antagande icke skulle förplikta till något. Jag måste såsom medmotionär på det bestämdaste bestrida detta uttalande och måste tillbakavisa det anspråk, som där gjordes att kunna på det viset tolka andras *syften*. För att stärka sin svartmålning hade, såvidt jag förstår, den ärade talaren intet annat att hänvisa till än en kommittéutredning på 70-talet. Men jag vill betona, att han omedelbart därefter erkände, att en kommittéutredning i våra dagar icke kan göras på samma sätt, och han synes mig således i samma andedrag hafva undanryckt all beviskraft från denna sin antydan. Jag bestrider således på det bestämdaste, att här skulle vara någon som helst mening att begrafva frågan. Hvad totalförbudet beträffar, vill jag för öfrigt erinra om, att medkammaren ännu så sent som år 1908 afslog en begäran om totalförbud. Jag har icke hört, att någon på den grunden velat misstänkliggöra dess nykterhetsvänlighet, och man kan väl under dessa förhållanden också afstå från att använda sådana argument emot oss. Det skulle väl äfven kunna räknas denna kammare till förtjänst, att den förra året slog in på en utredning rörande rusdrycksmedlens ekonomiska betydelse för stat och kommun, en utredning, som jag för min del önskat tidigare. Enligt min öfvertygelse är det ock så, att den undersökning, som nu här föreslås, kommer, i stället för att begrafva och undanskjuta, att underhjälpas partiella reformer på området. Nu stå vi oupphörligt inför specialfrågor, där det från det ena hållet säges: »det går inte att genomföra den eller den förändringen», medan det åter från den andra sidan säges, »att det går nog, och det vore mycket bra, om det ginge». Just i sådana specialfrågor skulle utredningen kunna ge oss klara och bestämda svar fortast möjligt.

Jag skulle vilja sluta med en hemställan huruvida det icke just ur praktisk synpunkt ändå vore synnerligen lämpligt, när nu Riksdagen i alla fall vill se denna fråga i dess totalitet och vill hafva verkliga förbättringar till stånd — huruvida det icke vore lämpligt, att Riksdagens olika afdelningar, i stället för att stå och stampa med olika beslut, kunde ena sig om ett gemensamt beslut i frågan, när vi i alla fall äro eniga om målet, vårt folks fostran att blifva ett nyktert folk.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan med den af greve Lagerbjelke gjorda förändringen.

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.
(Forts.)

Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.
(Forts.)

Herr Ekman: Jag är redan förekommen af ett par föregående talare, men jag skall i alla fall be att få yttra några ord. Till en början vill jag då taga fasta på den förste ärade talarens uttalande, att ett bifall till utskottets hemställan verkligen innebär ett framsteg. När man ser hvad utskottet skrivit i sin motivering, kan man icke komma ifrån, att nykterhetsvännerna här vunnit en seger. Det heter däri, att samhället måste kraftigare än hittills bekämpa alkoholmissbruket och detta icke endast genom ökad upplysning, utan äfven genom mera restriktiva åtgärder. Det framhålles, att utvecklingslinierna måste blifva klarlagda och att utredningen i första rummet bör omfatta totalförbud. Jag vill fråga om ett sådant utskottsutlåtande varit tänkbart endast får några få år sedan. Är icke här ett stort framsteg, en seger för nykterhets-saken att anteckna?

Det är därför smärtsamt, att den förste ärade talaren icke ansett sig kunna yrka bifall till utskottets hemställan. Såvidt jag kan förstå var hans förnämsta skäl därvid, att utlåtandet icke anger någon bestämd riktning för den blifvande utredningen, under det att däremot Andra kammaren redan bestämt sig för klara utredningslinier. Jag undrar verkligen om detta uttalande håller streck. Häromdagen hade vi ett bevillningsutskottsutlåtande med anledning af en af herr J. A. Jonsson i Hökhult m. fl. framlagd motion angående brännvinsförbudslagstiftning. Detta utlåtande var åtföljdt af icke mindre än tre reservationer, alla undertecknade af personer i nykterhetsvännernas led. I den första af herrar Kvarnzelius och Eriksson i Grängesberg uttalas bestämdt önskvärdheten af totalförbud, men reservanterna anse, att ansträngningarna för närvarande böra i främsta rummet riktas på införande af det lokala vetot. Den andra är undertecknad af herrar K. G. Karlsson och Röing. Den är mycket märkvärdig ur nykterhetssynpunkt. Den förråder stor tvekan angående rusdrycksförbudet, som dessa reservanter tyckas endast med nödtvång vilja medverka till. De säga, att de kunna visserligen icke ställa sig fullständigt afvisande till tanken på ett allmänt förbud, men äro icke blinda för att äfven andra utvägar kunna och böra undersökas. Endast den tredje af motionären Jonsson och herr O. A. Ericsson i Ofvanmyra afgifna reservationen pekar utan alla omsvep direkt på totalförbudet. I betraktande af dessa olika reservationer kan jag icke finna, att Andra kammarens utredningslinier ligga så klara. Se vi på Andra kammarens beslut i frågan, är det icke stödt på vare sig den ena eller andra af dessa reservationer, utan det stöder sig, kan man väl säga, på den motivering, med hvilken herr Thyrén i Andra kammaren yrkade bifall till utskottets hemställan. Han sammanfattar sitt anförande angående brännvinsförbudet på följande sätt: »Jag vet icke om det är möjligt, men jag tror, att det är nödvändigt». Och så fortsätter han: »Då jag nu finner öfvervägande sanno-

likhet för att alkoholens försvinnande skall visa sig kräfva bland annat äfven förbud och då jag emellertid icke ser någon möjlighet att med hopp om varaktig framgång försöka ett allmänt förbud, annat än efter föregående grundlig utredning, ju objektiva desto bättre, så får jag instämma i det gemensamma yrkandet om utredning».

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.

(Forts.)

Se vi vidare på hvad detta gemensamma slutyrkande innehåller, så finna vi, att däri hemställes, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda, under hvilka förhållanden rusdrycks-handteringen i riket må kunna så regleras, att efter lämplig öfvergångstid all försäljning af brännvin till annat än medicinskt, tekniskt och vetenskapligt ändamål må vara förbjuden, samt hvilka åtgärder, utöver det allmännas ekonomiska frigörande, som äro härför erforderliga, och därefter för Riksdagen framlägga denna utredning jämte de förslag, densamma kan föranleda.

Under hvilka förhållanden det allmänna förbudet kan införas! Men om utredningen skulle gifva till resultat, att det icke under närvarande förhållanden kan införas, hvad blir då följden? Då står man på samma ståndpunkt som nu här, att man vill en opartisk undersökning. Jag kan icke förstå, att nämnda utlåtande så alldeles direkt pekar på, att ett allmänt förbud skall införas. Man får icke utan vidare lägga in detta i klämman; det har säkerligen icke heller varit meningen. Det ser man på reservationerna, som förena sig om samma slutyrkande, men visst icke äro klara i fråga om totalförbud. Jag kan sålunda icke se, att det är någon så väsentlig skillnad emellan Andra kammarens beslut häromdagen och det jag hoppas, att denna kammare i dag går att fatta.

I det föreliggande utskottsutlåtandet begäres, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande de lämpligaste medlen att motarbeta alkoholmissbruket i vårt land samt därvid särskildt låta utredningen omfatta *dels* totalförbudets innebörd och antagliga konsekvenser i olika hänseenden och *dels* innebörden och de antagliga konsekvenserna af redan framställda eller andra förslag till genomgripande reformering af bestämmelserna rörande alkoholhaltiga dryckers utskänkning och utminuterung. Här är det väl ingenting, som hindrar, att utredningen kan utmynna i ett totalförbud, så att skillnaden är verkligen mycket oväsentlig.

Nu måste man ju erkänna med den första ärade talaren, herr Eklund, att detta utskottsutlåtande, som vi nu hafva framfört oss, betecknar ett väsentligt framsteg för nykterhets-saken i vårt land. Ett sådant utlåtande hade, såsom jag nämnde, för några år sedan varit otänkbart. Är då det någon som tror, att Första kammaren utan vidare af sig själf har kommit till en så

*Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.*

(Forts.)

nykterhetsvänlig ståndpunkt? Är icke detta omslag i kammarens hållning en frukt af det nykterhetsarbete, som i så många år energiskt och målmedvetet bedrifvits inom landet? När nu verksamheten börjar sätta praktiska frukter, skall man då icke vilja understödja och vidare forthjälpa saken?

Den förste ärade talaren har icke yrkat bifall till utskottets hemställan om den nu begärda utredningen. Hvarför icke? Vi tänka oss en trädgårdsmästare, som planterar ett ädelt fruktträd i sin trädgård, sköter det många år, vattnar och göder det. Ändtligen börja de första frukterna att titta fram. Skall han då kasta sig öfver det och trampa det under sina fötter, därför att frukten icke genast är färdig och mogen? Nej, jag antager, att han fortfarande sköter det med omsorg och försöker på allt sätt befordra mognaden. På samma sätt här. Jag kan icke förstå, att icke alla nykterhetsvänner både i denna kammare och medkammaren skulle vilja vara med om detta steg framåt, som med nödvändighet måste leda därhän, att nykterhetssaken föres vidare framåt. Jag hoppas, att på denna väg ändtligen vårt folk skall befrias från detta rusdryckselände, som nu trycker det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande med det af grefve Lagerbjelke gjorda tillägg.

Herr Danström: Herr vice talman, mine herrar! Må det tillåtas mig att angifva några af de synpunkter, som för mig varit bestämmande att biträda det förslag, som af utskottet framlagts.

En utredning, sådan den af utskottet föreslagits och som äfven i något mera begränsad form af förbudsifranne begärts, är så mycket mera af behovet påkallad, som man numera tycks vilja göra gällande en förbudslagstiftnings nödvändighet, utan att i förväg ens veta, om den är möjlig och om ett totalförbud kan upprätthållas här i landet med dess långsträckta kuster och gränser, innan ett sådant förbud införts i våra grannländer. För mig kan ett totalförbuds nödvändighet icke blifva en trossats, oberoende af vetandet. Men det är möjligt, att jag genom en tillfredsställande och beviskraftig utredning kan blifva öfvertygad om ett förbuds önskvärdhet och behöflighet.

Man må emellertid principiellt hysa mycket befogade tvifvelsmål om att en förbudslagstiftning är rätta vägen att fostra ett folk till sedlig kraft, och man må hysa grundade farhågor, att en sådan lags verkan skulle blifva i hög grad illusorisk, så måste man dock göra sig förtrogen med den tanken, att i en framtid förr eller senare ett rusdrycksförbud *kan* komma att af statsmakterna beslutas. Nykterhetsrörelsens främste ledare ha ju tänkt sig, att en dylik förbudslag skulle i hela sin utsträckning komma att tillämpas om tjuu år. Men de finnas nog, som icke

skulle väja för att när som helst genomdrifva den med alla dess oberäkneliga konsekvenser.

Därför höra alla rättsinnade medborgare redan nu vara ense därom, att, innan ett eventuellt beslut om allmänt rusdrycksförbud af Riksdagen kan fattas, vägen dit må vara så klargjord och så säkra grunder för förbudets effektivitet funna, att detta icke har med sig blott statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens förlust eller, som det i en vacker omskrifning heter, frigörande från beroende af brännvinsmedlen — den förlusten torde möjligen kunna ersättas genom en förväntad större välmåga och skatteförmåga bland folket såsom en frukt af allmän nykterhet — utan att *sådan allmän nykterhet också verkliga genom ett rusdrycksförbud ernås*. Det blefve nämligen högst betänkligt, om utlandet och enskilda om förvärfvsmedlen mindre nogräknade personer komme att i afsevärd grad profitera på ett svenskt rusdrycksförbud genom kringgående af en förbudslag, som icke ägde till underlag en tillräckligt allmän och stark rättsuppfattning bland folkets skilda lager.

För att ernå nödiga garantier häremot fordras för visso ett godt och förstående samarbete mellan entusiasterna för nykterhets-saken, hvilka redan se vägen banad till det ljusa mål, allmän återhållsamhet från rusdrycker af alla slag, som de tro skola bli så lyckobringande för det svenska folket, och de mera betänksamma, som tro, att stora hinder och svårigheter möta på vägen dit, och att totalförbudet, en gång ernådt, kanske ej motsvarar de förväntningar mången gjort sig. Att döma af herr Eklunds yttrande i dag, synes *han* ännu icke kommit till insikt om behovet af sådant samförstånd.

Problemet är onekligen lika svårlöst som allvarligt betydelsefullt. Att framställa de inför detsamma tveksamma och betänksamma såsom likgiltiga för eller fiender mot nykterhets-saken är därför högeligen orättvist. Och icke borde det heller rimligen lämpa sig att använda denna skiljaktighet i uppfattning i partipolitiskt syfte.

Man synes nu på vissa håll ha kommit till den åsikten, att alla påstående och argument, som från förbudsifrarnas sida framföras, skola betraktas som axiom, mot hvilka det rent af är ett brott mot själfva nykterhetssträfvandet att göra någon invändning. Men en sådan ståndpunkt är farlig, ty den syftar till att på förhand afväpna och omöjliggöra en kritik, som är välbehöflig för hvarje sundt reformsträfvande.

Eu förutsättningsfri, objektiv och opartisk utredning, som utskottet föreslår kammaren att begära, är nödvändig icke minst ur den synpunkten, att, innan ett allmänt rusdrycksförbud tillgripes, det må blifva för alla och enhvar ådagalagdt, att detta är *ända* pålitliga värnet mot rusdrycksmissbruket, hvars inom folkets alla lager fördärfbringande inverkan på samhället, individen,

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.

(Forts.)

Om utredning familjen och ännu ofödda släkten ingen numera torde för-
 rörande mot- neka.

arbetande af
 alkoholmiss-
 bruket
 (Forts.)

Det gifves många, som ingalunda kunna beskyllas för drycken-
 skap, som icke i någon mån göra sig skyldiga till rusdrycksmiss-
 bruk, men säkert skulle betrakta ett förbud att få t. ex. ett glas
 öl till maten såsom ett förhatligt ingrepp i sin frihet, i sin per-
 sonliga bestämmanderätt. Sådana finnas nog i icke ringa antal
 äfven bland dem, som tecknat sina namn på de s. k. förbuds-
 listornas ja-sida, därför att det sagts dem, att totalförbud icke
 komme i deras tid. Gammal sed och allmänt utbredd uppfatt-
 ning låta icke med ens omskapa sig genom en lagstiftningsåt-
 gård. De reagera i stället kraftigt däremot. Det gäller därför
 såsom en nödvändighet att kunna få dessa måttlighetsmän till insikt
 om, att en förbudslagstiftning måhända är nödvändig, så att för
 de svagas och för samhällets skull de icke blott villigt under-
 ordna sig densamma, utan äfven direkt medverka till lagens
 upprätthållande. Men härför erfordras en samvetsgrann, objektiv
 utredning, som kan fullt öfvertyga. För obestyrkta kraf böja
 de sig icke. Utan en sådan lojal medverkan af dessa mångas
 flertal kan totalförbudet enligt mitt förmenande icke lyckas, icke
 ernå det afsedda ändamålet, man må lagstifta än så drakoniskt.
 Erfarenheten lämnar i detta hänseendet redan tillräckliga
 vittnesbörd.

Medan man sysslar med ingående utredning för att finna
 en utväg att slutligen med en enda kraftåtgärd söka göra slut
 på allt både missbruk och bruk af alkohol till förtäring utom i
 form af medicin, är det tydligt, såsom utskottet också framhållit,
 att man under tiden bör till pröfning upptaga partiella reform-
 förslag, som äfven framgent icke torde uteblifva. Man kan ock
 genom praktisk tillämpning af det ena eller andra vinna erfaren-
 het om deras verkan.

Det är en annan sak, som jag i detta sammanhang, med
 herr talmannens benägna tillåtelse, skulle vilja påpeka, ehuru
 den icke direkt hör till det brännande förbudsspörsmålet för
 dagen. Det är, att man ej får föreställa sig, att alkoholmissbruket
 är den enda samhällsfaran, enda roten och upphofvet till allt
 ondt, det enda farliga missbruket af så kallade njutningsmedel,
 som hotar det svenska folkets hälsa och ekonomiska välfärd.
 Kaffemissbruket t. ex. är ett ondt, som till sina hälsovådliga
 verkningar icke kommer så långt efter rusdrycksmissbruket. Ett
 stort antal läkare hafva gång efter annan framhållit, att detta
 missbruk, då kaffet användes såsom ett värdelöst surrogat för
 lagad mat, är i hög grad skadligt i synnerhet för kvinnorna.
 Det vållar undernäring och tärande sjukdomar af flera slag.
 Det är också konstateradt, att detta missbruk förekommer i stor
 utsträckning, särskildt bland arbetarebefolkningen både å lands-

bygden och i städerna. Kaffeförbrukningen per invånare är numera högst i Sverige näst efter Holland.

Den kungliga propositionen i år i kaffetullfrågan upplyser om, att kaffeimporten i vårt land under de senare åren oerhördt ökats, nära tredubblats på 25 år, hvilket visar, att missbruket af kaffe i hög grad tilltagit. Man kan nog också antaga, att omkring 35 miljoner kronor i fjol betalats till utlandet för denna artikel, som saknar allt näringsvärde. Dessa miljoner hafva ohjälpligt gått ur landet i motsats till sådana i skatt upptagna miljoner, som stannat inom landet, kommit dess rörelse till godo samt här beredt oräkneligt många medborgare utkomst och förvärfskällor. Ett sådant kaffemissbruk och en sådan national-ekonomisk förlust borde kraftigt hejdas, men det sker nog icke genom en obetydlig, kanske ej ens genom en stor tullförhöjning.

Ehuru jag antager, att ett kaffeförbud en gång måste blifva en gifven konsekvens af ett allmänt rusdrycksförbud — den konsekvensen skyntar redan fram i en af herr Lindhagen i Andra kammaren väckt motion — vill jag för min del visst icke ifrågasätta ett upprepande af det under tiden mellan åren 1756 och 1822 fem gånger af statsmakterna här i landet beslutade och tillämpade samt efter kort försökstid af ett å tre år lika ofta upphäfdade totalförbudet mot kaffe, hvilket öfverallt kringgicks, ehuru polis inträngde i de enskilda hemmen för att lägga beslag på kaffeförråd och kaffekittlar, ja, till och med vid ett tillfälle infann sig å kungl. slottet och öfverraskade hoffruntimren, då de sysslade med kaffekokning.

Jag har emellertid velat framhålla, att äfven mot kaffemissbruket fordras ett kraftigt och målmedvetet upplysningsarbete för att öfvertyga om dess skadlighet. Det vore önskligt, att våra nykterhetstalare, som efter genomförandet af ett totalförbud mot rusdrycker böra blifva öfverflödiga såsom sådana, redan nu ville använda en del af sin lofvärda energi att motverka äfven kaffemissbruket. Men det erfordras mot detsamma äfven praktiska åtgärder, såsom skolkök och hushållsskolor, för att lära våra husmödrar den numera mångenstädes alldeles förgätna konsten att laga ordentlig mat, så att kaffekitteln ej ensam må dominera å härden. Det är kanske hög tid, att statsmakterna taga under ompröfning lämpliga åtgärder äfven mot detta betänkliga missbruk.

Herr talman, jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan med det af grefve Lagerbjelke under öfverläggningen formulerade tillägget.

Herr Wieselgren: Det är nog icke endast den förste talaren, som fattat misstro till utskottets förslag på den grund, att klämman icke skulle vara nog tydlig i det syfte, som man känt såsom det önskvärdaste. Den meningen är rätt allmän

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.
(Forts.)

Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.
(Forts.)

bland våra nykterhetsiffrare, att man skulle mera bestämdt uttala, hvad man ytterst åsyftar med skrifvelsen. På den grund, att den icke var nog tydligt formulerad, ville den förste ärade talaren icke yrka bifall till skrifvelsen. Såsom skäl för denna sin mening åberopade han ock förhållandena år 1877, då Riksdagen förra gången riktade en skrifvelse till Kungl. Maj:t i syfte att motverka rusdrycksmissbruket. Men, mina herrar, i *den* riksdagsskrifvelsen var syftet så tydligt uttaladt, som man någonsin gärna kan begära. Och dock — hur gick det? Kommittén vårdade sig icke ett spår om det fastställda syftet, utan kom fram med förslag, som den ärade talaren mycket riktigt karakteriserade såsom just motsatsen mot hvad som åsyftats. Men däraf drager jag den slutsatsen, att han icke hade bort tveka att yrka bifall till denna skrifvelse, ty af det anförda exemplet såg han ju, hur ofantligt litet det betyder hur man affattar en skrifvelse. Om därpå skulle läggas hufvudvikten, skulle ju vi, som år 1877 beslutade den då affärdade, varit säkra på att få kommittéförslaget så som vi velat. Men det var just detta vi icke fingo! Således tror jag icke, att det skälet för att icke yrka bifall till nu ifrågavarande skrifvelse verkligen kan hålla streck.

Däremot ber jag att få betona, att om nu denna skrifvelse icke skulle åstadkomma ett lagförslag i den riktning, som vi vid dess affärdande anse önskvärdt, så torde svenska folket hafva precis samma väg sig öppen lämnad nu som år 1878 och närmast följande år, då man fann, att kommittéförslaget icke alls hade brytt sig om att följa den anvisade riktningen, nämligen rusdrycksmissbrukets kraftigare motarbetande. För min del är jag öfvertygad om, att i händelse någonting så oförmodadt skulle inträffa, som att en kommitté af år 1910 skulle följa 1877 års kommitté i spåren, så komme hela svenska folket — vi må tänka hvad som helst i själfva saken — att uppresa sig mot ett sådant tillvägagående. Men, mina herrar, det var mer än en nykterhetsfråga, som förelåg i 1877 års skrifvelsebeslut, och vi visste mycket väl, när vi då i Riksdagen röstade för det skrifvelseförslaget, att bakom detsamma dolde sig syften, som alls icke voro våra. — Vi togo emellertid förslaget ändå och visade, att vi också kunde genomföra den mening, som Riksdagen *efter orden* i skrifvelsen hade; ty 1883 och 1885 års riksdagsbeslut i brännvinsfrågan voro fullständigt i öfverensstämmelse med 1877 års skrifvelse — trots kommittébetänkandet, som låg emellan.

Jag tror, att svenska Riksdagen och svenska nykterhetsvännerna — till hvilka jag räknar *alla*, som intressera sig för ett nyktert lif här i vårt land — äro i stånd att göra om den bedriften ännu en gång. Jag har således för min del icke den allra minsta tvekan att rösta för det nu föreliggande skrifvelseförslaget, om jag än gärna medger riktigheten af den anmärk-

ning, som framställdes af den ärade talaren på Stockholmsbänken, att det var på »något gammalmodig basis», utskottet formulerat sin kläm, då syftet där angifves vara »att motarbete alkoholmissbruket i vårt land». Det är verkligen sedan åtskilliga år tillbaka bortlagdt, det där talet om att motarbete *missbruket*; ty man vet, att om man icke motarbetar *bruket*, sannerligen man vinner något med att motarbete *missbruket*! Bruket, det veta vi så långt tillbaka erfarenheten däraf går i vårt land, är *oskiljaktigt* från *missbruket*. Vill man motarbete *missbruket*, skall man således motarbete *bruket*.

Om utredning rörande motarbete af alkoholmissbruket.

(Forts.)

Emellertid ber jag att få göra ett par små gensagor mot några yttranden, som fällts under diskussionen. En ärad talare nämnde nyss, att han kände sig tveksam i fråga om införandet af lokalt veto, på den grund att det egentligen *icke var fråga om* att införa lokalt veto — ty det hafva vi förut, utan det var fråga om att införa en *ny sort af omröstning i kommunala frågor*. Han har häri alldeles rätt. Det är väl för korthetens skull, gissar jag, man använder detta uttrycksätt: att införa det lokala vetot. Vi veta ju, hurusom det i själfva verket funnits här lagstadgad ända sedan år 1855, den 18 januari. Men det är alldeles sant, att det är fråga om att införa ett nytt omröstningssätt. Han ställde sig nu tveksam beträffande detta sätt, därför att det var fråga om att, som han uttryckte sig, låta dem, som bära minsta delen af kommunens bördor, ändå i dessa stycken hafva den öfvervägande, den största bestämmanderätten. Jag vågar protestera emot riktigheten af detta uttalande. Jag vågar tvärtom påstå, att genom att införa detta nya omröstningssätt i fråga om rusdrycksutskänkning i kommunerna så gifva vi *just dem* tillfälle att något få bestämma i saken, hvilka bära den *allra tyngsta delen* af kommunens bördor. Ty, mina herrar, kommunens bördor äro icke bara penningafgifter, äro icke bara de på skattsedlarna upptagna summorna i kronor och ören; de äro vida mer än så. Och när jag pläderar för att införa ett omröstningssätt, hvarigenom *kvinnorna* få någon möjlighet att i dessa frågor göra sitt inflytande gällande, pekar jag just på dem, som sannerligen icke bära den minsta delen af sagda bördor. Jag har under mitt lif haft så mången erfarenhet af hvad det vill säga för dem denna utskänkingsrätt, som beslutas ej sällan af några få personer, hvilka veta minst om och känna minst af hur den trycker, denna rätt, som de helt lätt bestämma, men som suger ut de arma arbetarehem, för hvilka ansvaret i så hög grad hvilar på husmödrarna. Därför har jag alltid känt det som en stor brist i vår kommunala lagstiftning, att *just dessa*, som bära den tyngsta bördan af frukterna utaf de där besluten, att de icke skola hafva något sätt att vid dem göra sig gällande.

Jag skulle lifligt önska, att frågan om detta omröstningssätt, som alls icke behöfver förenas med den stora utredningsfrågan,

Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.

(Forts.)

gjordes till föremål för en speciell utredning, som kunde göras fortare och föreläggas Riksdagen hastigare än resultatet af den mera omfattande, den stora utredningen i frågan.

Utskottet talar om, att syftet nu är »att lägga en annan grund för nykterhetsarbetet än den, som 1855 års lagstiftning angifver». Jag är dock icke riktigt viss om, huruvida utskottet noga betänkt dessa ord, innan de nedskrifvits. Jag tror för min del, att 1855 års lagstiftning bedömes orätt, om man tänker sig, att för att kunna åstadkomma bättre nykterhetsresultat man behöfver skaffa sig nya lagstiftningsgrunder. Nej, mina herrar, fullföljen bara arbetet på samma grunder, men fullföljen det *så långt som möjligt och riktigt är*; därpå beror det. Hvad som särskildt utmärker 1855 års lagstiftnings grunder är syftet att genom att undandraga det privata intresset vinsten af denna farliga rörelse åstadkomma framsteg, hvilka, så länge rörelsen ställdes i nära förbindelse med det privata vinstintresset, skulle befinnas vara omöjliga att nå. Det är den tanken i 1855 års grunder, som i fråga om försäljningen i stad har utvecklats i det så kallade göteborgssystemet; men göteborgssystemet är i denna stund endast halffärdigt. Det tog visserligen en del af utskänkingen liksom senare också af utminuteringen i städerna från de privata intressena och lade dem under sig; men det blef och det finnes ännu tillräckligt mycket kvar, för att utvecklingen af detta system aldrig kunnat blifva hel. Egendomligt är också att se, huru man i utlandet känner sig disappointerad, när man där sätter sig in i detta svenska system, om hvilket kändedomen ju är spridd öfver hela världen, då man finner, att de uppgifter, som gifvas rörande dessa bolags försäljningar, icke representera *hela* försäljningsbeloppet i kommunen, utan endast en del af det hela, den, hvilken frångits det privata handelsintresset. Således, göteborgssystemets resultat få icke bedömas efter resultatet af ett halffärdigt system; domen däröfver bör naturligtvis anstå, till dess det realiserats såsom meningen från början varit, såsom den tänkta tanken egentligen bort utföras; och på samma sätt får icke heller 1855 års lagstiftnings grunder utdömas, förrän man sett, hur långt de kunna anlitas för ett åstadkomma ett bättre tillstånd än det, som redan är vunnet.

Här har nu också talats åtskilligt om den föreslagna utredningen; man har undrat, om den verkligen skulle vara så nödvändig, och man har menat, att den skulle vara mindre nödvändig än farlig, därför att den skulle till en oviss framtid uppskjuta förbudsönskemålets förverkligande. För min del är jag öfvertygad om dess nödvändighet. Den är nödvändig för reformens motståndare och nödvändig för alla dem, som ställa sig tviflande — men den är sannerligen också nödvändig för dem, som ifrå för detta totalförbud. De alla flesta af dem äro drifna af ädla, människovänliga intressen. Men de veta icke, de hafva icke i

sin makt att uppfatta alla de med denna reform förbundna svårigheter. Ack, mina herrar, jag behöfver ju blott påminna om huru det folk, vi representera, i sin första skapande verksamhet, när det bildade sin gudasaga, tänkte sig sin himmel. *Hur* tänkte de sig den? Jo, som ett ölutskänkningsställe! Att njuta af att äta fläsk öfver en viss gräns, det förbjuder ju naturen — men att i det oändliga dricka öl, däri låg saligheten! Det sinade aldrig, det stora hafvet, där mjödet från Heidruns spenar flöt: så tänkte de sig sin himmelska lycka! Och sedan den tiden vitsorda alltjämt våra eddor, våra kungasagor, våra landskapslagar, alla de förordningar, de plakat, som utgäfvos af olika konungar, de förbudslagar, som utfärdades då och då, men aldrig kunde upprätthållas — dessa vitsorda ju, att precis samma uppfattning af en härlig lycka, af en hög och ljuflig tillvaro inom vårt folk är förbunden med njutningen af alkoholhaltiga drycker! Nu tänker man sig, att med ett enkelt beslut vi här skola kunna åstadkomma en fullständig förändring i detta förhållande! Nej, mina herrar, det går icke så lätt; vi få vara beredda på en strid, som skall fortsätta, jag vet icke hur länge, men årtionde efter årtionde, det vågar jag tryggt säga, och kanske än längre, innan vi hinna så långt, att vi vunnit en bestående seger. Och när hafva vi då vunnit en sådan seger? Jo, när vi på *öfvertyggelsens* väg hafva fått det stora flertalet af svenska folket att inse, hvilken otrolig missuppfattning det var, som låg till grund för urfädernas åsikt om lyckan och härligheten i Valhall.

Redan i »den Höges sång» talar denne, som vi veta föreställes vara Odin, om faran i just detta rusande njutningsmedel; han varnar för att njuta »för många mått öl»; han ber dem, att de skola begripa, att det, som man säger, ligger en orm i glaset. Han talade väl i det hela taget för döfva öron; men hafva vi icke sedan dess hunnit vida längre, än han då skulle hafva kunnat tänka sig? Det behöfves ock alltjämt ett trofast och ut hålligt arbete. Det är detta många af våra förbudsifrare icke nog beaktat: de tro, att man kan vinna ett så härligt och stort mål som det uppställda utan ett genomgående och fortsatt utrotningsarbete. Det är en fiktion.

När jag för en del år sedan skulle utreda frågan om våra så kallade spinnhusafgifter, som fortlefde ända till midten af förra seklet, fann jag några uttalanden, hvilka jag antecknat. Krögarna i Stockholm hade fått sig ålagd skyldigheten att till spinnhusets upprättande och underhåll årligen tillverka ett visst kvantum spånad, därför att man hade funnit, att af de kvinnor, som intogos på spinnhuset, de allra flesta förut hade passerat krögarna såsom tjänarinnor där, och då tyckte man, att det icke var annat än i sin ordning, att krögarna också skulle få betala något till spinnhusets underhåll. De fingo emellertid den spånadsskyldigheten öfverflyttad till utbetalande af ett visst belopp, 10,000

Om utredning rörande motarbetande af a'koholmissbruket.

(Forts.)

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.

(Forts.)

daler silfvermynt, per år. Men så kom år 1747 en ansökan från dem om befrielse från spinnhusafgiften, då de uppgåfve sig hafva »på grund af mellankomna förbud bragts till fullkomlig näringslöshet». De hade nämligen förbudits att sälja svenskt brännvin; visserligen hade de då fått i ersättning tillstånd att sälja franskt brännvin — jag gissar, att det är detsamma, som vi nu kalla konjak — men så togs äfven den rättigheten från dem, och då tyckte de det vara obilligt, att de skulle betala den där spinnhusafgiften. Sekreta handels- och manufakturdeputationen yttrade emellertid i ett utlåtande till Riksdagen år 1747, att om det än var med förbuden som de påstått, så hade deputationen dock mycken anledning att tro, »det svenskt brännvin aldrig trutit krögarna, ehuru förbudet på dess tillverkning samt förande städerna emellan varit nog allvarsamt».

Då sedermera år 1761 samma ansökan upprepades, så hördes spinnhusarrendatorn rörande krögarnas anhållan. Han svarade, att »förfarenheten nog samt utvisat, huruledes oakadt strängaste bevakning, brännvinsförsäljningen å krogar i den förflutna tiden, då all brännvinsbränning varit förbjuden, icke kunnat förekommas.»

I händelse vi icke vilja likna bourbonerna, mot hvilka det ju anförts, att de ingenting lärt och ingenting glömt, böra vi hafva sinne för hvad det innebär att besluta ett förbud, innan folkmeningen har förstått att fatta innebörden, den lyckliga innebörden i beslutet. Då här i början af debatten talades om det olämpliga uti att Riksdagen beviljat anslag till nykterhetsorganisationer, som användt dem i bestämdt syfte att arbeta för förbudsuppfattningen, och den ärade talare, som kände sig däraf träffad, sökte motbevisa denna anklagelse därmed, att han visade, hur Riksdagens anslag användts till andra syften, får jag för min del säga, att det försvaret syntes mig vara fullkomligt onödigt. Om Riksdagen beviljar helafhållsamhetsorganisationer anslag för att genom nykterhetsagitation försöka utbreda och förstärka nykterheten i landet, så anser jag, att om de använde pengarna på just helafhållsamhetssyftet, de aldrig kunna handla klokare; ty, mina herrar, det är på den vägen och säkrast på den vägen vi nå brännvinsförbudet — hvilket vållar skada och är olyckligt, när det beslutes *emot* folkets uppfattning, men som sannerligen är synnerligen lyckligt, när det beslutes *med* folkets uppfattning och öfverensstämmande med dess redan vunna praxis.

Herr talman, jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan med det af grefve Lagerbjelke under öfverläggningen föreslagna tillägget.

Herr Windahl: Herr talman, mina herrar! Det föreliggande utskottsbetänkandet hemställer om en allsidig och omfat-

tande utredning af de lämpligaste medlen att motarbeta alkoholmissbruket samt särskildt af totalförbudets innebörd och konsekvenser i olika hänseenden. På samma gång utskottet hemställer härom, förklarar utskottet emellertid, att det gärna skulle se och att det hoppas, att under denna stora utrednings gång det dock skall komma att visa sig, att åtskilliga mera speciella områden finnas, där man skall kunna komma fram med särskilda förslag, utan att behöfva afvakta utredningen i dess helhet.

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.
(Forts.)

För min del tror jag, att sådana skola visa sig af många och olika slag. Här vill jag likväl påpeka endast ett område, där jag tror, att alkoholfrågan är på ett alldeles särskildt sätt nödvändig att taga under öfvervägande, ett område, där jag också tror, att meningarna icke gärna skola kunna vara delade om att, i händelse något kan göras, det också bör göras med det snaraste.

Jag syftar här på alkoholfrågans förhållande till vår ungdom. För ungdomen är spriten otvifvelaktigt på ett ganska säreget sätt bestämmande och ödesdiger. Jag tänker då icke i första hand på det grofva missbruk, som tyvärr icke så sällan förekommer bland ungdomen nu för tiden, utan jag tänker ännu mer på det till synes måttliga bruket och framför allt på den nästan specifika verkan spriten har på ungdomen i det hänseendet, att den lossar på de band, som hålla de sexuella drifterna inom behöriga gränser. Äfven i en vanlig läkarpraktik i landsorten får man under årens lopp en ganska stadgad öfvertygelse om olyckorna i detta hänseende. Man får ofta besök af unga, och i bland mycket unga män, som vilja förhöra sig, om de icke råkat ut för smittosamma svåra sjukdomar — och mycket ofta verkligen också hafva råkat ut för sådana, likaså, i synnerhet på landsbygden, får man mycket ofta besök af unga kvinnor, som frukta — och oftast med skäl — att de råkat i olycka. I de allra flesta af dessa fall får man veta, att vid dessa ungdomens första felsteg spriten såsom föranledande moment så godt som alltid på något sätt spelat in. Formerna växla. I städerna är det fester på värdshus och schweizerier, på landet har bondpojken hemköpt sin flaska med vin eller brännvin eller i brist på annat så kallade »hjärtstyrkande droppar».

När man nu vet, i hvilken ofantligt hög grad dessa könsjukdomar och dessa förtidiga hafvandeskap omgestalta unga personers hela framtid och hur de sträcka sig in på nästa släkte, kommer man lätt till den öfvertygelsen, att det just är denna till synes oskyldiga spritförbrukning i ungdomen, som åstadkommer mera djupgående och svårare olyckor både för den enskilde och för samhället än en hel mängd af den sprit, som förtärs vid en senare ålder, då folk kommit till en mera stadgad syn och uppfattning om saker och förhållanden.

Om utredning
rörande mot-
arbetande af
alkoholmiss-
bruket.

(Forts.)

Brännvinsförsäljningsförordningen och förordningen om handel med vin och maltdrycker förbjuder utskänkning och utminuter till minderåriga under 15 år. För mig synes det obetingadt, som om den allra farligaste åldern vore åldern intill och närmast öfver 20 år. Jag tror för min del, att tiden skulle vara mogen för en anseelig höjning i den nu gällande minimiåldern, och jag tror knapp, att en synnerligen lång utredning skulle vara erforderlig för att blifva öfvertygad om nyttan och ofarligheten af att vidtaga en sådan höjning. Kunde man på ett mera effektivt sätt än nu hålla ungdomen från spriten — och därtill vore väl den allra bästa vägen en någorlunda god höjning af minimiåldern för vistande på krogar och värdshus — skulle därmed mycket vara vunnet.

Jag vill icke ingå på flera specialfrågor, men denna anser jag vara af så synnerligen stor vikt, att den så snart som möjligt bör komma under behandling. I öfrigt ber jag, herr talman, att få instämma i utskottets hemställan med den ändring, som är gjord af grefve Lagerbjelke.

Herr Pettersson, August: Jag skulle, herr talman, icke hafva begärt ordet, därest icke min tystnad skulle kunnat tolkas så, som att jag och mina ämbetsbröder i allmänhet ej skulle vara intresserade af att alkoholfrågan löstes på bästa sätt. Jag tror, att förhållandet är alldeles motsatt och att, om kammaren i dag går att fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med utskottets förslag, detta beslut kommer att hälsas med glädje och tillfredsställelse äfven från det hållet. Jag ber ur den synpunkten att få yrka bifall till utskottets förslag med det af grefve Lagerbjelke gjorda tillägget.

Herr Hildebrand: Jag vill endast mycket kort upptaga tiden så sent under debatten, men det har fällts några ord om det lokala vetot, som göra, att jag skall be att få framhålla ett par synpunkter för den frågans bedömande.

Det synes mig vara två sidor af denna fråga, utaf hvilka nu egentligen endast den ena skulle kunna blifva föremål för utredning i samband med genomförandet af ett vidlyftigt utredningsprogram. Det lokala vetot *kan* användas enligt gällande lag och *har* användts i mycket stor utsträckning. Enligt uppgift för försäljningsåret 1905—1906 finnes ingen enda ständig försäljningsrättighet på landsbygden i fyra län, nämligen i Uppsala, Södermanlands, Västernorrlands och Jämtlands län. I hvar och ett af sju län finnes endast en dylik rättighet på landsbygden och däraf fem af dem af privilegii-natur. I ytterligare fem län bestå endast privilegii-rättigheter. Dessa komma, i den mån deras innehafvare gå bort, att upphöra. I tolf län finnes det på landsbygden icke en enda ständig försäljningsrättighet, till

hvars upplåtande vederbörande kommunala myndigheter medverkat. I en artikel i dag i Svenska Morgonbladet har herr P. Waldenström gjort en beräkning, att $\frac{9}{10}$ af landets kommuner hafva använt lokalt veto och, för att använda ett amerikanskt uttryck, blifvit torrlagda. Här har man en nykterhetsrörelse, som tagit en oerhörd fart och kommit mycket långt fram i landet. Principen är erkänd, men det kan ju finnas en del spörsmål, som stå i nära samband med principens tillämpning och som kunna blifva föremål för utredning. I motiven till min motion har jag tillåtit mig påpeka, att lokalt veto borde medtagas, men det kan icke blifva föremål för en tillnärmelsevis så utförlig utredning som andra spörsmål.

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.

(Forts.)

Å andra sidan har man frågan, om tillkomsten af sådana kommunala eller lokala vetobeslut skola ske med användande af samma metod som vid andra kommunala beslutsfattande, eller om man skall hafva lika och direkt rösträtt. Om denna fråga tror jag, att vi få kämpa vid sidan om utredningen af nykterhetsspörsmålet. Det är ju en ren maktfråga, en fråga, som angår formen för kommunala beslutsfattande. Därom kan man ha mycket olika meningar, och där får man framhålla sina meningar bredvid utredningen. Skulle en kommitté få till sig öfverlämnad hela utredningen af nykterhetsfrågan, så förefaller det mig, och det var detta, jag gärna ville hafva uttaladt här, som om spörsmålet om omröstningssättet i kommunerna hade jämförelsevis litet att göra med en sådan utredning, men det är andra spörsmål rörande det lokala vetot, som kunna komma under en sådan kommittés verksamhetsram.

Herr talman! Till detta vill jag endast foga en anhållan att få ändra mitt yrkande så, att jag hemställer om bifall till utskottets förslag med det af greve Lagerbjelke gjorda tillägget.

Herr Eklund: I anledning af allt det, som åtskilliga talare anført gentemot de ord, hvarmed jag öppnade denna debatt, tillåter jag mig säga, att de organiserade nykterhetsvännerna naturligtvis önska samarbeta med alla, som vilja vara med om att åstadkomma något verkligt effektivt i denna sak, men att de anse, att det hade varit lyckligare och att frågan snarare skulle ha förts till sin lösning, om utredningarna begränsats till några positiva förslag. De tro, att en så vidtgående utredningsigångsättande, som den nu föreslagna innebär, för att begagna greve von Rosens ord, att nykterhetsfrågan »tages bort» från Riksdagens bord och under en lång tid undanskjuter möjligheten att få partiella reformer genomförda och slutligen att en sådan utredning icke kommer att medföra tillfredsställande resultat.

Greve von Rosen förklarade, att en af anledningarne till att nykterhetsfrågan gått så sakta fram på lagstiftningsområdet hos oss skulle vara den, att nykterhetsfolket bedrifver sin verk-

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket. samhet på ett synnerligen hänsynslöst sätt, men han anförde icke något bevis för sitt påstående. Icke ligger det väl ändå, mina herrar, något hänsynslöst däri, att vi, som äro fullt och innerligt öfvertygade om rättfärdigheten i vår sak, begagna alla loffliga och lagliga medel för att drifva vår sak framåt. Så gör hvartenda parti, som har någon idé att föra fram.

I anledning af hvad herr Ekman anför, vill jag genmäla, att jag med mitt yttrande, att Andra kammaren har klara utvecklingslinjer, gifvetvis menat de fattade besluten och sålunda icke talat om motiven. Jag framhöll äfven i mitt anförande, att motiven i sådana fall betyda ofantligt litet. Andra kammaren har tydligt uttalat sig för en utredning om det lokala vetot och för en utredning om totalförbudet samt har genom att på detta sätt begränsa utredningarna lämnat möjlighet öppen för partiella reformers framförande och omedelbara antagande. Herr Ekmans liknelse om frukträdet och frukten synes mig icke passa i detta sammanhang, ty i den nu föreslagna allmänna och vidtgående utredningen finnes enligt min uppfattning ännu icke någon frukt. Någon sådan kunna vi där ej skåda, ja, ej ens blom.

En ärad talare vidrörde frågor, som ej höra till föreliggande spörsmål, hvadan jag skulle kunna förbigå hans yttrande, men jag vill likväl framhålla, för det första att nykterhetsfolket aldrig någonsin sagt, att rusdrycksbruket är det enda onda, som behöfver bekämpas, och för det andra att äfven om kaffe är skadligt, och sålunda bruket af detsamma bör motverkas, likväl ingen med sundt förnuft utrustad kan påstå, att det är lika skadligt som alkoholhaltiga drycker.

Herr Wieselgren har sökt påvisa, att det skulle förefinnas en väsentlig skillnad mellan den anhållan, som gjordes i 1877 års riksdagsskrifvelse, och den, som göres i det nu föreliggande förslaget till skrifvelse. Jag kan för min del icke finna någon sådan skillnad. I båda fallen förekommer det en begäran om utredning i syfte att stäfja rusdrycksmissbruket. Alltså är det, såvidt jag kan förstå, samma obestämda uttryckssätt i den förstnämnda skrifvelsen som i det föreliggande skrifvelseförslaget.

Jag vill, då jag nämner herr Wieselgrens namn, uttala ett varmt tack till honom för att han sade några ord, som tydde på, att han åtminstone förstår de bekymmer, jag och mina meningsfränder hysa med afseende på den begärda utredningen, liksom jag vill tacka honom för de känslofulla ord, han uttalade angående det lokala vetot.

Slutligen några ord angående motionärens uppgift här i kammaren med anledning af användandet af de till nykterhetssällskapen lämnade statsanslagen. Jag vill då konstatera, att motionären erkänt, att han till en del misstagit sig och att han nu vidhåller sitt påstående blott rörande en enda föreläsare och en enda undervisningskurs. I anledning häraf vill jag stryka under, hvad

jag i mitt första anförande yttrade, då jag nämligen påpekade, att vid de ifrågavarande kurserna måste naturligtvis såsom undervisningsämne ingå äfven olika slag af rusdryckslagstiftning, och under sådana förhållanden kan man, såvidt jag förstår, icke undgå att beröra äfven förbudslagstiftningen.

Om utredning rörande motarbetande af alkoholmissbruket.
(Forts.)

Herr vice talmannen: Jag har icke begärt ordet för att lämna något ytterligare bidrag till motiveringen för utskottets förslag. Jag sluter mig gärna till samma förslag, och jag tror, att det borde kunna tillfredsställa alla verkliga nykterhetsvänner, icke blott dem, som göra anspråk på att ensamma få bära detta namn, utan också dem, som af de förstnämnda i dag här kallats nykterhetsmotståndare, fastän de allvarligen nitälska för främjande af nykterheten i vårt land. Men jag har begärt ordet för att afge en allvarlig protest emot ett yttrande af den talare, som i dag började diskussionen i detta ämne. Han yttrade: »om det icke vore så, att utskottets skrivelseförslag förpliktade till ingenting, så hade förslaget troligen icke sett dagens ljus». I ett sådant yttrande ligger en insinuation om bristande ärlighet hos Första kammaren. Det är ett sätt att argumentera, som vi icke äro vana vid i denna kammare, och som jag hoppas, att vi måtte slippa se förnyadt. Samme talare frågade: Om Första kammaren vill något på detta område, hvarför uttalar den sig så obestämdt? Svaret härpå är mycket lätt att afgifva. Det hör icke till kammarens sed att i ett ärende, som enligt allas enstämmiga mening erfordrar och behöfver en djup och allvarlig utredning, i förväg ange, i hvilken riktning utredningen bör utmynna eller till hvilket resultat den bör leda. Det är också kammarens uppfattning, att det är dess plikt att icke i förväg binda sig vid uttalanden, som, när den verkställda utredningen sedan framlägges, skulle förbinda kammaren att utan pröfning af utredningens resultat fatta sitt beslut. Men att kammaren skulle sakna en allvarlig vilja att, därest den ifrågasatta utredningen kommer till stånd och sedan dess resultat blifvit framlagda för Riksdagen, lämna sin medverkan till åtgärder, som kunna finnas möjliga och gagneliga för vårt land, därpå har ingen rätt att tvifla.

Jag yrkar bifall till grefve Lagerbjelkes förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af grefve *Lagerbjelke*, att utskottets hemställan skulle bifallas med följande tillägg: »äfvensom för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.»

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och

förklarades propositionen på bifall till grefve Lagerbjelkes yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Jämlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Om upphävande af biskops själfskrifvenhet till prokanslersämbete.

Föredrogs ånyo Första kammarens tillfälliga utskotts den 2 och 4 innevarande mars bordlagda utlåtande, nr 3, i fråga om afskaffande af biskops själfskrifna utöfvande af prokanslersämbete vid rikets universitet.

Till utskottets behandling hade hänvisats en inom Första kammaren af herr *Löfgren* väckt motion, nr 37, i hvad den afsåg hemställan, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t gå i författning om vidtagande af sådan ändring i gällande bestämmelser, att prokanslersämbetet vid universitetens afskaffades eller, därest några af de med nämnda ämbete förenade funktioner ansåges böra bibehållas under särskildt ämbete, i allt fall biskops själfskrifna utöfvande häraf måtte upphöra.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på åberopade skäl hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte till vidare åtgärd föranleda.

Herr *Löfgren*: Efter det öde, som här drabbat den motion, jag haft äran väcka om eforatens afskaffande, vill jag icke upptaga kammarens tid med någon längre laudatio öfver den nu föreliggande motionen utan i största korthet yrka bifall till densamma. Därvid ber jag dock att få hänvisa dels till hvad jag anfört under debatten om eforatens afskaffande och dels till de skäl, som anförts i den af mig afgifna motionen. Det är endast en enda sak, jag vill tillägga, nämligen att om med min utgångspunkt i dessa frågor jag anser eforatens bibehållande vara onödigt och därför olämpligt, jag måste anse detta i så mycket högre grad gälla om prokanslersinstitutionen. Man kan icke förneka, att biskopen såsom eforus har vissa bestämda uppgifter, äfven om man anser, att i och med den nu skedda centraliseringen och inrättandet af en läroverksöfverstyrelse, dessa uppgifter borde tillgodoses på andra vägar. Men om prokanslersinstitutionen synes man med fog kunna säga, att den icke har några reella uppgifter alls att fylla. Utskottet har funnit ett skäl för bibehållandet af denna institution ligga i det förhållandet, att i de nya universitetsstatuterna densamma bibehållits. Detta måste, anser utskottet, hafva skett efter en utredning om institutionens behöflighet. Jag tror, att förhållandet är det motsatta. Då man stadfäste dessa universitetsstatuter, tog man bort prokanslern till gagnet men bibehöll honom till namnet, och frågan är endast, huruvida de hänsyn, som då togo sig uttryck,

kunna betraktas som verkliga skäl för att bibehålla ämbetet. Utskottet tyckes utgå från den meningen, att prokanslern har några administrativa funktioner, men sådana synes han efter mitt förmenande icke hafva, utan den väsentliga uppgift, som torde tillkomma honom, angifves i universitetsstatuternas 13 paragraf, där det heter: »Prokansler bör göra sig underrättad om alla universitets angelägenheter, lärarnes verksamhet, undervisningens gång och de studerandes sedliga förhållande samt med upplysningar och råd, där han så aktar nödigt, främja universitetets väl och anseende.» Denna allmänna uppgift tillkommer emellertid också universitetskanslern, och prokanslern kan knappast tjäna annat än såsom rapportör åt kanslern. Men icke torde det väl finnas skäl att på detta sätt ställa universiteten i Uppsala och Lund under speciell uppsikt.

Jag anser dessutom, att en biskop icke har någon på sin ställning som sådan grundad särskild kompetens och lämplighet att bekläda detta ämbete, och på den grund håller jag före, att själfskrifvenheten såsom prokansler för biskopen i Lund och ärkebiskopen i Uppsala för hvarje fall bör upphöra. En annan sak var det då under flydda tider den hufvudsakliga undervisningen vid universiteten meddelades i teologi för prästexamen samt i klassiska språk — på den tiden var det helt naturligt att vederbörande biskop, som, kan man säga, stod på höjdpunkten af sin tids allmänbildning, hade denna ställning beträffande universiteten. Men nu hafva naturligtvis förhållandena förändrats, så att man icke kan säga, att en biskop numera har någon speciell kompetens i den mängd ämnen, i hvilka undervisning vid universiteten meddelas.

På dessa anförda skäl och med hänvisning till hvad jag förut i ämnet anført, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende på nu föredragna utlåtande allenast yrkats, att kammaren skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med ja besvarad.

Herr von Geijer afgaf följande motioner:

nr 53, angående personliga lönetillägg under år 1910 för vissa tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning; äfvensom

Om upphäfvande af biskops själfskrifvenhet till prokanslersämbete.
(Forts.)

nr 54, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till aflöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning.

Dessa motioner blefvo hvar för sig på begäran bordlagda.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Herr Professor *P. Fahlbeck* är på grund af feber förhindrad lämna sina rum under de närmaste dagarne.

Djursholm den 5 Mars 1910.

A. Lychou,
Leg. läkare.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Östberg, Gustaf Fredrik*, under 12 dagar från och med den 7 innevarande mars.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2.34 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
